Bakliyat - Hububat

BİRLİK

Yıl:2 Sayı:11

AKİB
Akdeniz İhracatçı Birlikleri

birlik@akib.org.tr

DÜNYA BAKLİYAT KONFEDERASYONUNA
KADIN BAŞKAN

YENİ BAŞKAN CINDY BROWN:

Hüseyin Arslan İLKLERİ GERÇEKLEŞTİRDİ

DÜNYA BAKLİYAT SEKTÖRÜNÜN EN BÜYÜK ETKİNLİĞİ:

DÜNYA BAKLİYAT KONGRESİ

Shibo Wang / Çin Halk Cumhuriyeti

KÜNYE

İmtiyaz Sahibi:
Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar
ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Dergisi
Hüseyin ARSLAN

Yazı İşleri Müdürü
Ümit SARI

Yayın Yönetmeni
Mirza TURGUT

Yayın Kurulu
Hüseyin ARSLAN
Ömer Abdullah ÖZDEMİR
Şerafettin MEMİŞ
Rişal IRMAK
Doğan NARİN
Ömer Nazım BOYNUKALIN
Bekir SERTTAŞ
Ayhan KAHRAMAN
Sabahattin MEMİŞ
Hüseyin TEKİN
Sadettin Saygın SÖNMEZ

Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Dergisi

Yıl:2 Sayı: 11
2 Ayda Bir Yayınlanır.
birlik@akib.org.tr

Başkan'dan

1999 yılından bu yana her sene dünyanın farklı bir şehrinde düzenlenen ve bakliyat sektörünün en büyük ve prestijli etkinliği olan Dünya Bakliyat Kongresi, bu yıl Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde 10-13 Haziran 2019 tarihlerinde düzenlendi. Her yıl olduğu gibi bu yıl da yoğun katılımın olduğu Kongre, dünyanın birçok yerinden sektör paydaşlarını bir araya getirdi.

Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği, bu önemli etkinliğe 17 firmanın 21 temsilcisiyle katılım sağladı. Kongre, Dünya Bakliyat Konfederasyonu (GPC) Başkanı ve Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı olarak açılış konuşmamla start aldı. 4 gün süren Kongre'de ayrıca, 'Dünya Bakliyat Günü', 'GPC Contract', bakliyat ürünlerinin dünya piyasasındaki genel görünümü konulu oturumlar düzenlendi.

Daha önce CICILS IPTIC olarak bilinen Dünya Bakliyat Konfederasyonu, genel olarak bakliyat sektörünün önemini artırmak amacıyla kurulan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. GPC, tek uluslararası konfederasyon olma özelliği taşımaktadır. Katılımcıları arasında, perakende satış hacmi 100 milyar dolar olan, üretim ve ihracat hacmi 65 milyon tonun üzerinde ve 55'ten fazla ülkeye ihracat yapan 20 ulusal kuruluş ve 600'ün üzerinde özel sektör firması bulunmaktadır. GPC, her pazarın gelişim şeffaflığını ve sürdürülebilirliğini sağlamakta ve küresel gıda güvenliğine ve dünya nüfusunun sağlık ve beslenmesinin iyileştirilmesine doğrudan katkıda bulunmak için çalışmaktadır.

Kongrede dört yıldır sürdürdüğüm Başkanlığı Amerika'lı meslektaşım Cindy Brown'a devrettim. Devir teslim sırasında Sayın Brown "Dünya Bakliyat günü" ve "Dünya Bakliyat yılı" ilan edilmesinin mimarı olduğumu dile getirdi. Bende Sayın Brown'a yeni görevinde başarılar diledim…

Son birkaç yıldır yüksek üretim nedeniyle, geçtiğimiz sene ise stok devri nedeniyle Hindistan hükümeti, Hindistan pazarını yasak ve kısıtlamalarla tanzim etmeye çalıştı. Global üretimin neredeyse % 25'ini tükettikleri için, bu durumun küresel bakliyat piyasası üzerinde büyük bir etkisi oldu. GPC olarak çoğu kez, bu tür öngörülemeyen politikaların dünyadaki bakliyat tedarik zincirlerine zarar vereceğini söyledik.

Birleşmiş Milletler tarafından 2016 yılının Dünya Bakliyat Yılı ve 10 Şubat gününün Dünya Bakliyat Günü ilan edilmesiyle bakliyat, geleneksel ve modern pazarlarda popülerlik kazanmaya başladı. Günümüzde, her gün bakliyat konulu bir haber karşımıza çıkıyor. Bu durum, dünya medyasındaki haberleri büyük oranda artıracak ve farkındalık da bu oranda artacaktır. Tüm insanlığa mesaj vermek istiyoruz. Gezegenimizi ve sağlığınızı korumak için daha fazla bakliyat tüketmelisiniz. Sürdürülebilir tarım bakliyat olmadan mümkün değildir. Tarlada verim istiyorsanız, mahsul rotasyonunda bakliyat kullanmalısınız.

Dergimiz Bakliyat sektörünün yayın organı olmakla birlikte, başka konulara da yer veriyoruz.

Burhan Ulaş ile Yusuf Zeren hocalarımızın yine çok değerli yazıları bu sayıda da yer alıyor. Yayın yönetmenimiz Mirza Turgut'un Romanlar(Çingeneler) hakkındaki detaylı araştırma yazısı bu sayıya renk katıyor…

İlgi ile okumanız dileğiyle…

Hüseyin ARSLAN
Akdeniz Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri
İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı
BİRLİK *(Akdeniz İhracatçı Birlikleri)*

İÇİNDEKİLER

Dünya Bakliyat Kongresi 08

Hüseyin Arslan:
2050 yılı itibariyle bakliyat tüketiminin %50 arttığını görebiliriz 13

Daha fazla enerji,
Daha az karbon 19

Abdullah Özdemir: Tropikal ve Sub-Tropikal ürünler ile ürün desenimizi genişletmeliyiz. 26

Sara Sempozyumu ve Anadolu'nun Bakliyat Tarihi Belgesel Filmi 30

Sanat Toplumların İlerletici Gücüdür 36

Bir Başarı Öyküsü:
Abdurrahman Serttaş 39

Bakliyat Ürünleri Sağlıklı Ekonomik ve Bereketlidir 45

Ezilmiş Halkın Öyküsü:
Roman Mı Çingene Mi? 49

AGLIKLI

EKONOMiK VE BEREKETLiDiR

Abdullah Özc
Mersin Ticaret

Dünya Bakliyat Konfederasy

Kadın Baş

YENİ BAŞKAN CINDY

HÜSEYİN ARS

İLKLE

GERÇEKLEŞT

08

klivat Sektörünün
Etkinliği:

SENARYOLAR

enerji

13

30

Burhan Ulaş
İnönü Üni. Arkeoloji Bölümü

BİLİM VE İŞ İNSANLARI
ANADOLU'NUN TARIM KÜLTÜRÜ VE
TARİHİ İÇİN BULUŞUYOR:

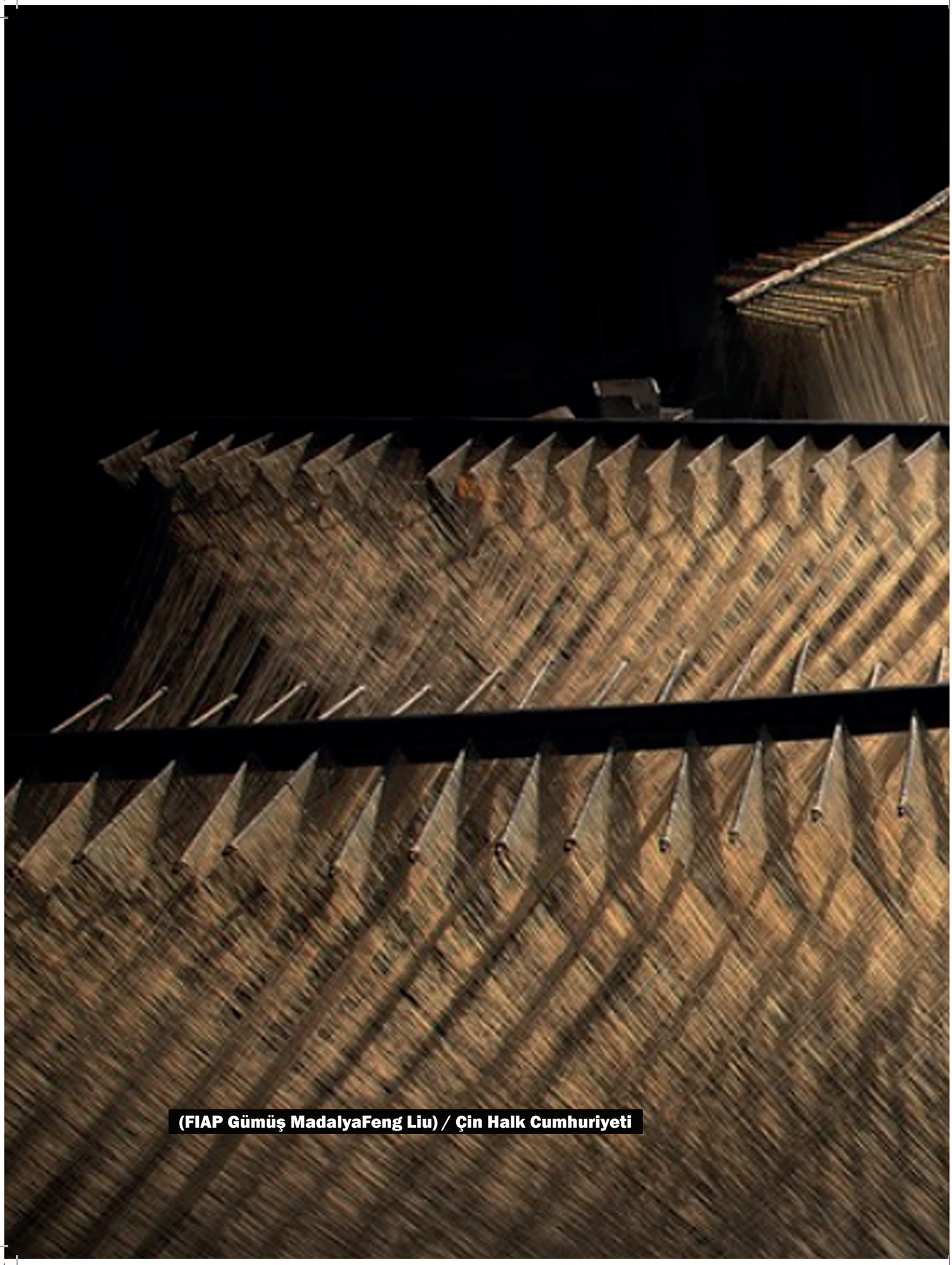

(FIAP Gümüş MadalyaFeng Liu) / Çin Halk Cumhuriyeti

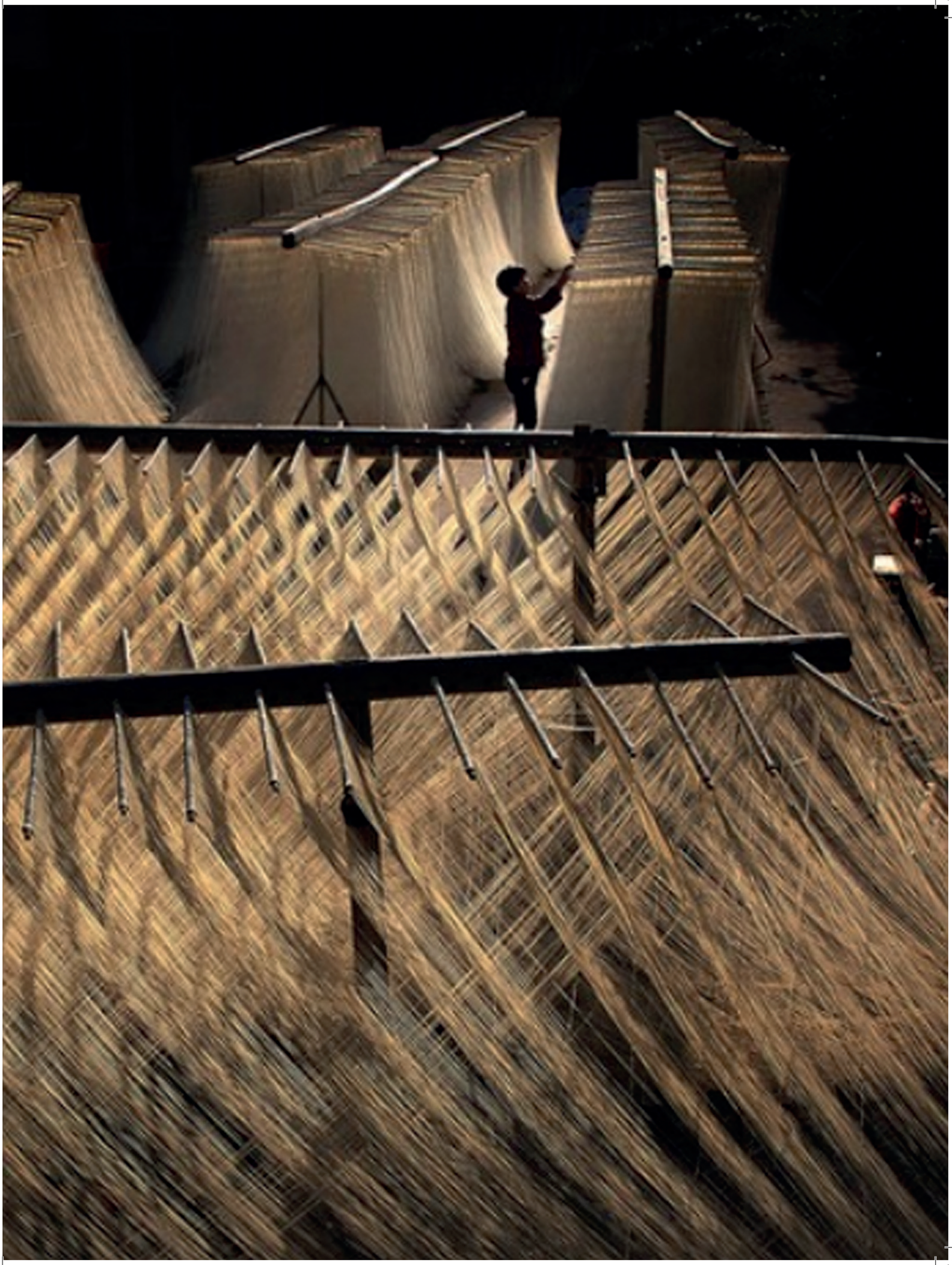

Dünya Bakliyat Konfederasyonuna

Kadın Başkan

YENİ BAŞKAN CINDY BROWN:

HÜSEYİN ARSLAN İLKLERİ GERÇEKLEŞTİRDİ

Dünya Bakliyat Sektörünün
En Büyük Etkinliği:

Dünya Bakliyat Kongresi

Konfederasyonun kongresi iki yılda bir yapılıyor ve bir kişi iki dönem başkanlık yapıyor.

Hüseyin Arslan dört yıl yaptıktan sonra, başkanlığı Cindy Brown'a devretti.

1999 yılından bu yana her sene dünyanın farklı bir şehrinde düzenlenen ve bakliyat sektörünün en büyük ve prestijli etkinliği olan Dünya Bakliyat Kongresi, bu yıl Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde 10-13 Haziran 2019 tarihlerinde düzenlendi. Her yıl olduğu gibi bu yıl da yoğun katılımın olduğu Kongre, dünyanın birçok yerinden sektör paydaşlarını bir araya getirdi.

Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği, bu önemli etkinliğe 17 firmanın 21 temsilcisiyle katılım sağladı. Kongre, Dünya Bakliyat Konfederasyonu (GPC) Başkanı ve Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Arslan'ın açılış konuşmasıyla start aldı. 4 gün süren Kongre'de ayrıca, 'Dünya Bakliyat Günü', 'GPC Contract', bakliyat ürünlerinin dünya piyasasındaki genel görünümü konulu oturumlar düzenlendi.

Arslan'ın Başkanlığı Döneminde İlklere İmza Atıldı

Kongre'de ayrıca, Dünya Bakliyat Konfederasyonu Başkanlık Devir-Teslim Töreni gerçekleştirildi. 2015-2019 yılları arasında bu görevi yürüten, başta '2016 Dünya Bakliyat Yılı' ve '10 Şubat Dünya Bakliyat Günü' olmak üzere önemli başarılara imza atan Sayın Hüseyin Arslan, Başkanlık koltuğunu Cindy Brown'a devretti. Brown, Konfederasyon'un Arslan'ın Başkanlığı döneminde ilklere imza attığını, 2016 yılının Dünya Bakliyat Yılı ilan edilmesiyle birlikte ivme kazanan Dünya Bakliyat Günü ilanı konusunda büyük gayretler göstererek 10 Şubat gününün Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Bakliyat Günü olarak ilan edilmesinin mimarı olduğunu vurguladı. Arslan da, Brown'a teşekkürlerini ileterek Başkanlığı için başarı dileklerinde bulundu.

4 Gün Boyunca Sadece Bakliyat Konuşuldu

Dünyanın çeşitli yerlerinden bakliyat üretimi, ihracatı, lojistiği ve satışı alanlarında faaliyet gösteren farklı ülkelerden insanların bir araya gelmesine zemin oluşturan Dünya Bakliyat Kongresi bu yönüyle de sektörde önemli bir buluşma noktası olarak nitelendiriliyor. Katılan firmalar için önemli bir prestij kaynağı olan etkinlik her yıl tekrarlanıyor olmasıyla da bilgi alışverişinin sürdürülebilirliği konusunda sektöre önemli katkılar sağlıyor.

10-13 Haziran tarihlerinde düzenlenen Dünya Bakliyat Kongresi, ilk gününde temsilci kayıtlarıyla başladı ve Dünya Bakliyat Konfederasyonu (GPC)'nun Yönetim Kurulu Toplantısı ile devam etti. Herhangi bir oturum yapılmayan ilk günün akşamında Dünya Bakliyat Konfederasyonu Başkanı Hüseyin Arslan'ın ev sahipliğinde GPC, düzenlenen Hoşgeldiniz Resepsiyonu ile katılımcılarını ağırladı. Katılımcılar için hem bir resepsiyon hem de ikili iş görüşmelerini yapmalarına uygun bir ortam niteliğinde olan etkinlikle ilk gün tamamlandı.

Resmi açılışın gerçekleştirildiği ikinci gün, Dünya Bakliyat Konfederasyonu Başkanı Hüseyin Arslan'ın açılış konuşmasıyla start aldı. Ardınan, 'Bakliyat Sektöründe Latin Amerika – Afrika & Ortadoğu Ticaret Koridoru', 'Dünya Bakliyat Günü', 'Kabuli Nohut' ve 'Yeşil Mercimek' oturumları düzenlenerek küresel bakliyat pazarının nabzı tutuldu.

Kongre'nin üçüncü gününde 'GPC Pulses Contract', 'Kırmızı Mercimek', Fasulye/Bezelye' vb. oturumları düzenlendi. Bu oturumlarla birlikte

Kongre'ye katılan firmalarımız, dünyadaki üretim ve tüketim rakamları, oluşabilecek fiyatlar hakkında bilgi edindi, Avrupa ve Ortadoğu pazarına ek olarak Güney Amerika pazarına açılma konusunda yeni müşterilerle tanışma fırsatı buldu.
Kapanış etkinliği olarak düzenlenen gala yemeğinde de sektör paydaşlarının bir araya gelerek hem edindikleri görüşleri birbirleriyle paylaştı hem de yeni ortaklıklar ve işbirlikleri için fikir alış verişinde bulundu.

Kongre'nin son gününde ise desi nohut ve fasulye oturumları ile GPC Genel Kurulu'nun ardından dünya bakliyatının nabzını tutan zirve sona erdi.

Hüseyin Arslan: 2050 yılı itibariyle bakliyat tüketiminin

%50 ARTTIĞINI GÖREBİLİRİZ

2050 yılına kadar tüketimin %50 oranında artmasını bekliyoruz, bu nedenle 1,5 kat artış imkânsız değil.

Son birkaç yıldır yüksek üretim nedeniyle, geçtiğimiz sene ise stok devri nedeniyle Hindistan hükümeti, Hindistan pazarını yasak ve kısıtlamalarla tanzim etmeye çalıştı. Global üretimin neredeyse % 25'ini tükettikleri için, bu durumun küresel bakliyat piyasası üzerinde büyük bir etkisi oldu. GPC olarak çoğu kez, bu tür öngörülemeyen politikaların dünyadaki bakliyat tedarik zincirlerine zarar vereceğini söyledik.

Bakliyatın dünya gıda tedarik güvenliğindeki rolü giderek daha fazla ilgi görmektedir. Ve 10 Şubat gününün Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Dünya Bakliyat Günü ilan edilmesi, bu gerçeği doğrulamaktadır. Bununla birlikte, 2016 yılı Dünya Bakliyat Yılı ilan edilmişti. Ancak, piyasa faktörleri pazarın gelişiminde ana rolü oynamaktadır. Bu nedenle APK-Inform, 2018/19 ürün yılında piyasa eğilimlerini nasıl etkilediklerini ve gelecek sezon ne beklememiz gerektiğini Dünya Bakliyat Konfederasyonu (GPC) Başkanı Hüseyin Arslan'a sordu.

Daha önce CICILS IPTIC olarak bilinen Dünya Bakliyat Konfederasyonu, genel olarak bakliyat sektörünün önemini artırmak amacıyla kurulan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. GPC, tek uluslararası konfederasyon olma özelliği taşımaktadır. Katılımcıları arasında, perakende satış hacmi 100 milyar dolar olan, üretim ve ihracat hacmi 65 milyon tonun üzerinde ve 55'ten fazla ülkeye ihracat yapan 20 ulusal kuruluş ve 600'ün üzerinde özel sektör firması bulunmaktadır. GPC, her pazarın gelişim şeffaflığını ve sürdürülebilirliğini sağlamakta ve küresel gıda güvenliğine ve dünya nüfusunun sağlık ve beslenmesinin iyileştirilmesine doğrudan katkıda bulunmak için çalışmaktadır.

- Hüseyin Bey, 2018/19 ürün yılı için bak-

liyat piyasasındaki ana eğilimleri nelerdir? Hangi bakliyat ürünleri bu sezon öne çıktı, hangileri bulundukları yeri kaybetti?

2018/19 ürün yılı, ithalatçı ülkelerin üretim seviyelerinden ve çoğunlukla da devir stokları nedeniyle, global tüccarlar için kolay geçmedi. Fiyat seviyeleri tarihi ortalamalara geldi, bu durum da tüketimi arttırdı. Sarı bezelye, fiyat seviyesinden dolayı uluslararası ticarette çok popüler hale geldi. Aynı zamanda, güvercin bezelye ve desi tipi nohutun uluslararası ticaretteki tercih edilirliği azaldı.

- Şu an bakliyatla ilgili en büyük üretici ülkeler, tüketiciler, ihracatçılar nelerdir? Değişim hızı, geçtiğimiz sezona kıyasla ne durumda?

Önde gelen üretici ülkeler Hindistan, Kanada, Myanmar, Avustralya, Ukrayna, Türkiye, Rusya ve Kazakistan'dır. Tüketici ülkeler olarak ise Hindistan, Türkiye, Mısır, Sri Lanka, Pakistan, Bangladeş, Sudan, Suudi Arabistan öne çıkmaktadır. İhracata bakacak olursak Kanada'nın yanı sıra Myanmar, Avustralya, Türkiye, Ukrayna, Rusya, Kazakistan, bazı Afrika ve Güney Amerika ülkeleri ön planda. Dubai, Asya için çok önemli bir transit ihracatçı konumunda ve ürünlerini çoğunlukla ürünü Arap Yarımadası'na yönlendirmekte.

- Sektör paydaşları, Hindistan'ın kuraklık nedeniyle öngörülen üretim düşüşünden dolayı bakliyat talebini artırmasını bekliyor. Hindistan'daki bakliyat piyasasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Son birkaç yıldır yüksek üretim nedeniyle, geçtiğimiz sene ise stok devri nedeniyle Hindistan hükümeti, Hindistan pazarını yasak ve kısıtlamalarla tanzim etmeye çalıştı. Global üretimin neredeyse % 25'ini tükettikleri için, bu durumun küresel bakliyat piyasası üzerinde büyük bir etkisi oldu. GPC olarak çoğu kez, bu tür öngörülemeyen politikaların dünyadaki bakliyat tedarik zincirlerine zarar vereceğini söyledik.

- Hindistan'ın kısa vadede bakliyattaki ithalat vergisini kaldırması veya vergi oranını düşürmesi mümkün mü? Yahut ülke, iç tüketimi güvence altına alacak kadar yüksek stok potansiyeline sahip mi?

Hindistan'ın ya vergileri düşürerek yeni düzenlemeler getireceğine ya da lisanslı kota sistemine geçeceğini öngörüyorum. Kısa vadede, Hintli imalatçılar için lisanslı kotayı tercih edebilirler. Hindistan'ın tüketimi 23 milyon ton. Rakamlar o kadar yüksek ki, stok seviyeleri çok hızlı bir şekilde sıfıra inebilir ve yurt içi bakliyat fiyatları yükselebilir. Hindistan politikasının tahmin edilebilirliği-

nin sadece ihracatçı ülkelerin duruma göre üretim yapmasını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda Hindistan yerel piyasasında fiyatların istikrarlı gitmesini önleyeceğini söylememizin nedeni budur. 3 milyon ton bakliyatı kısa sürede bulamazsınız. 3 milyon ton, Hindistan'ın üretiminin sadece %13'ü demek. Üretimde %10'luk bir sapma olması normal bir beklenti. Normal beklentinin bile piyasaları allak bullak etmesinin anlamını biraz düşünmekte fayda var. Hintli tüketicileri yüksek bakliyat fiyatlarından korumak için öngörülebilir ve adil ticaret politikası oldukça önem arz etmektedir.

- Hindistan'da mahsulün olası düşüşü ve bakliyat üzerindeki ithalat vergisinin kaldırılmamasını düşünürsek, bakliyat piyasasında fiyatların durumu ne olacak?

Hindistan mahsulün düşmesini düşünmek bile istemiyorum, zira bu durum fiyatları tepeye çıkarır. Tabii ki bu durum, üretimin sekteye uğramasına bağlı. Üretim düşüşünün büyük olması durumunda kontrol edilemez bir fiyat artışı yaşanacaktır. Aynı zamanda, mahsuldeki ortalama düşüşler Hindistan'ın ithalat vergilerini azaltmasına yol açacaktır.

- Bakliyat piyasasının gelişimine uzun vadeli perspektiften bakacak olursak, uzmanlar bakliyat üretiminin 2050 yılına kadar 1.5 kat artacağını öngörüyor. Sizce en çok talep hangi bakliyat ürününe olacak?

Birleşmiş Milletler tarafından 2016 yılının Dünya Bakliyat Yılı ve 10 Şubat gününün Dünya Bakliyat Günü ilan edilmesiyle bakliyat, geleneksel ve modern pazarlarda popülerlik kazanmaya başladı. Günümüzde, her gün bakliyat konulu bir haber karşımıza çıkıyor. Bu durum, dünya medyasındaki haberleri büyük oranda artıracak ve farkındalık da

bu oranda artacaktır. Tüm insanlığa mesaj vermek istiyoruz. Gezegenimizi ve sağlığınızı korumak için daha fazla bakliyat tüketmelisiniz. Sürdürülebilir tarım bakliyat olmadan mümkün değildir. Tarlada verim istiyorsanız, mahsul rotasyonunda bakliyat kullanmalısınız.

2050 yılına kadar tüketimin %50 oranında artmasını bekliyoruz, bu nedenle 1,5 kat artış imkânsız değil.

Sarı bezelye, mercimek ve nohut, fiyatlara bağlı olarak yüksek talep görecektir.

Piyasa Analizi

Dünya Hububat Konseyi (IGC)'nin ilk verilerine göre, 2018'de global bakliyat ticareti hacmi %15 azalarak 14.9 milyon ton'a geriledi. Bu denli önemli miktardaki düşüşün sebebi, Hindistan'ın ithalat rakamının 2017 yılında 5,4 milyon tondan, 2018'de yaklaşık 1,4 milyon tona gerilemesi olabilir. Aynı zamanda, ihracattaki düşüş de Avustralya'dan kaynaklanabilir - 1,4 milyon ton (-57%). Bununla birlikte, genelde bakliyat ihracatında ilk üçte olan ülkeler değişmiş durumda - Kanada (5,3 milyon ton), Avustralya ve Myanmar (1,4 milyon ton).

Bakliyat ihracatından bahsetmişken, 2018 yılında bezelyenin (5,6 milyon ton), global ticaret hacminin % 40'ından fazlasını oluşturduğunu söylemek gerekir. Ayrıca mercimek (2,8 milyon ton) ve nohut (1,9 milyon ton) için de yüksek talep mevcut.

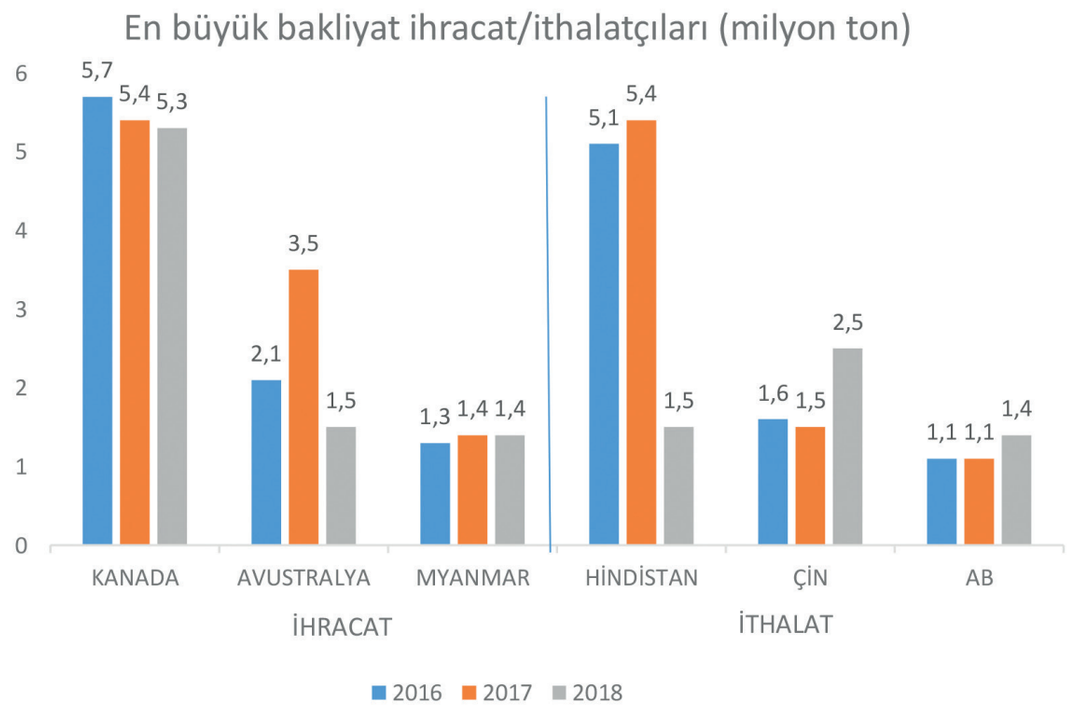

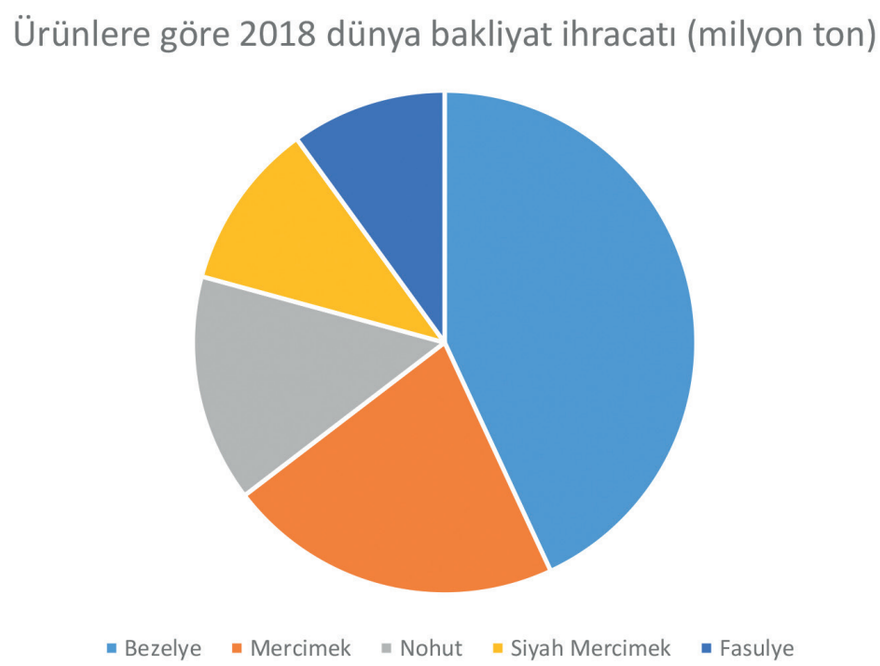

Röportaj Ekaterina Mudriyan, APK-Inform Agency

ENERJİ SEKTÖRÜNDE KÜRESEL SENARYOLAR

Daha fazla enerji az karbon

Prof.Dr.Yusuf Zeren
Toros Üniversitesi

Dünyamızda halen çoğunluğu Asya'da olmak üzere 7,4 milyar insan yaşıyor. Özellikle Hindistan'ın nüfusu hızla artıyor, 2040 yılında 1,6 milyar nüfusla Hindistan'ın Çin'i aşması mümkün görünüyor.

2017 yılı sonu itibarı ile 114 trilyon dolar olan küresel gayri safi hasıla, yıllık %3,2 artışla 236 trilyon dolara ve fert başına satın alma gücünün de ortalama 15 000 dolardan 26 000 dolara yükseleceği hesaplanıyor.

Hidrolik enerjide yağışların düzensizliği ve büyük su kaynakları üzerindeki yatırımların tamamlanmış olması nedeniyle %2.2 olan artış, yeni dönemde %1.3'e, nükleer enerjide inşası devam eden santralların (özellikle Çin'de) devreye alınması ile de nükleerde %0.6 olan yıllık küresel artış, %1.1 olacaktır.

.....

Ekonomik ve sosyal gelişme sağlayan, hayat kalitesini iyileştiren en önemli girdi enerjidir.

Ucuz ve temiz enerjiye dar gelirli grupların da ulaşılabilir olması bir insan hakkı sayılmaktadır.

Bu hakla birlikte enerjide arz güvenliği ve sürdürülebilirliğin sağlanması da ülke yönetimlerinin asli görevlerindendir.

Bu makalede enerji sektöründe ülkemizi de yakından ilgilendiren küresel gelişmeler özetlenmeye çalışılmıştır.

Yenilenebilir enerji yatırımlarının birim maliyetlerinin sürekli azalmakta, bu alanda yatırımlar artmaktadır.

Dijitalleşmenin yaygınlaşması, gelişmiş ülkelerin enerji yoğunluğu daha düşük olan yüksek katma değerli sanayi üretimine yönelmesi, bazı ülkelerde fosil yakıtlara uygulanan kamu desteklerinin kaldırılmaya başlanması(muhtemelen Türkiye'de doğal gazda benzer bir uygulamaya yakında geçilebilir), 2000 yılı öncesi enerji sistemi ile karşılaştırıldığında yeni bir küresel enerji sisteminin gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Dünyamızda halen çoğunluğu Asya'da olmak üzere 7,4 milyar insan yaşıyor. Özellikle Hindistan'ın nüfusu hızla artıyor, 2040 yılında 1,6 milyar nüfusla Hindistan'ın Çin'i aşması mümkün görünüyor.

Öngörülere göre, 1995-2017 yılları arasın-

da yıllık küresel nüfus artışı %1,2 den, 2017-2040 yılları arasında %0,9 a düşmesi halinde bile, 2040 yılında küresel nüfusun 9,2 milyara, halen 3 milyar olan orta ve düşük gelir grubunun ise sayıca 5 milyara ulaşması bekleniyor.

Bu arada 2017'de satın alma gücü esasına göre göre 2017 yılı sonu itibarı ile 114 trilyon dolar olan küresel gayri safi hasıla, yıllık %3,2 artışla 236 trilyon dolara ve fert başına satın alma gücünün de ortalama 15 000 dolardan 26 000 dolara yükseleceği hesaplanıyor.

Başta Çin ve Hindistan, diğer Asya ülkeleri ve bazı Afrika ve Latin ülkeleri olmak üzere kentlileşen ve sayıları 5 milyara ulaşan orta ve düşük gelir gruplarının yaşam seviyesi, dolayısı ile enerji ihtiyaçları da kaçınılmaz olarak artacaktır. Daha yaşanır konutlar, ısıtma ve klima sistemleri, binek araçları ve gelişen sanayi ve hizmetler sektörü bu artışa yol açacaktır.

Bu arada çoğunluğu Afrika'da sahra altı bölgelerde olmak üzere, 1 milyar insan elektrik enerjisine hala ulaşamayacak, 2,5 milyar insan ise yemek pişirmede katı yakıt kullanımına devam edecektir.

Birincil enerjide, eşdeğer ton petrol cinsinden (TEP) ham petrolde 1995-2017 arasında yıllık ortalama artış %1,3 iken, 2017-2040 arasında talep azalarak devam edecek ve %0,3 e düşecektir.

Mevcut ve yeni keşfedilecek sahalarla birlikte petrol 150 yıl daha talepleri karşılamaya yetecektir.

Doğal gazda yıllık ortalama küresel artış %2,5'den 1,7'ye inecek, fakat doğal gaz gerek elektrik üretiminde yakıt, binalarda ısıtma ve gerekse sanayi hammaddesi (gübre vb.) olarak önemini korumaya devam edecektir.

Kömür tüketiminde dönem içinde yıllık ortalama %2,4 artıştan %-0,1'e gerileyerek önemli bir düşüş öngörülmektedir.

Hidrolik enerjide yağışların düzensizliği ve büyük su kaynakları üzerindeki yatırımların tamamlanmış olması nedeniyle %2.2 olan artış, yeni dönemde %1.3'e, nükleer enerjide inşası devam eden santralların (özellikle Çin'de) devreye alınması ile de nükleerde %0.6 olan yıllık küresel artış, %1.1 olacaktır.

En önemli değişim ise, hidrolik hariç yenilenebilir enerjide(rüzgar, güneş, jeotermal, biyokütle ve biyoyakıt) gerçekleşecektir.Bu alanda 1995-2017 yılları arasında yıllık kurulu güç artışı %12,3 den, 2017-2040 arasında %7.1'e düşecektir.

Çünkü, rüzgar enerjisi yatırımlarının önemli bir kısmı önceki yıllarda tamamlanmış olacak, artış büyük çapta güneş enerjisi yatırımlarından kaynaklanacaktır.

PV sistemlerinde kurulu kapasite, 2025'de rüzgar kapasitesini, 2030 da hidrolik kapasitesini ve 2040 da ise kömür santrallarının kurulu kapasitesini geçecektir.

Enerji yoğunluğundaki (milyon tep/milyon dolar) gelişme, milyon dolar değerinde üretim için tüketilen ton eşdeğer petrol cinsinden enerji miktarı 1995-2017 arasında yıllık %-1,5 iyileşmeden, %-1,9 iyileşmeye evrilecektir. Bu gelişme-

de dijitalleşme, yüksek katma değerli hafif sanayi ürünlerindeki üretim artışı ve enerji verimliliğinde iyileşmenin önemli payı vardır.

Bu gelişmeler, önümüzdeki yıllarda enerjinin daha verimli kullanılacağı anlamına gelmektedir. Birim üretim için ne kadar az enerji tüketilirse enerji yoğunluğu o kadar azalacaktır ve beklenen de budur.

Sonuç olarak toplam birincil enerji dikkate alındığında, 1995-2017 yılları arasında, küresel enerji tüketiminde yıllık %2,1 olan artış, 2017-2040 döneminde %1,2 ye düşecektir.

2016 sonu itibarı ile dünyanın toplam birincil enerji tüketimi 13,27 milyar TEP'dir. Türkiye'nin aynı yıldaki birincil enerji tüketimi bu miktarın yaklaşık bu değerin 1/100' ü civarında olup, 132,6 milyon TEP dir.Bu durumda kişi başına birincil enerji tüketimi ise 1,7 TEP düzeyindedir. Ortalama artış %1,2 alınırsa 2040 yılında birincil enerji ihtiyacımız 167,6 milyon TEP ve kişi başına düşecek birincil enerji talebi 2,0 TEP e yaklaşacaktır.

Karbondioksit artışının da dönemler itibarıyla yıllık artışının %1.9 dan %0.3'e gerileyeceği hesaplanmaktadır. Ancak bu iyileşme düzeyi halen beklenenden uzaktır.

Hidrolik enerjiden sonra karbondioksit salımı azaltılmasında nükleer enerji ikinci sırada gelmektedir.

Mevcut aktif nükleer santrallarda reaktörlerin ortalama yaşı 30'a ulaşmıştır. Bu santrallara sahip ülkelerin kullanım sürecine nasıl karar verecekleri önümüzdeki yıllarda sektörde yaşanacak gelişmelere göre netleşecektir.

Büyün bu küresel gelişmeler olumlu gibi görünse de, fosil yakıt bağımlılığı halen devam etmektedir.

Her yıl yeni doğal gaz sahaları ve petrol yatakları keşfedilmektedir. ABD yüksek teknoloji (yatay derin sondaj ve hidrolik çatlatma) kullanarak kaya gazı ve kaya petrolü üretimini sürekli artırmaktadır. Yakında Rusya'dan sonra dünyanın en büyük doğal gaz (LNG şeklinde) ve petrol ihraç eden ülkesi olacaktır.

Günlük küresel petrol üretimi 2017 de 93 milyon varil iken, yıllık ortalama %0.3 artışla 2040

da günlük üretimin 100 milyon varile ulaşması beklenmektedir.

Venezüella'da yaşanan yönetim krizi, ABD-İran ve İran- Körfez ülkeleri arasındaki anlaşmazlıklar, İran'a uygulanan petrol ambargosu, İran'ın Hürmüz Boğazı'nda alacağı karşı tedbirler, ham petrol tedarik güvenliğinde sorunlar yaratacaktır.

Doğal gazın elektrik üretimi yanında sanayi, konutlarda ısıtma ve sanayide ham madde olarak yaygın kullanılmaya devam edecek, dönemin en çok tüketilen yakıtı olacaktır.

Toplam enerji bileşenindeki payı dönem içinde %23'den %26'ya çıkacaktır. Doğal gazın LNG şeklinde küresel ticaretinde başta ABD kaynaklı olmak üzere önemli artış beklenmektedir.

Mevcut doğal gaz rezervlerinin 200 yıl daha ihtiyacı karşılayacağı hesaplanmıştır.

Doğal gaz yataklarının coğrafi dağılımının petrole göre daha dengeli olması tedarik güvenliği açısından olumludur.

Doğal gaz üretimi 2017 yılında 3680 milyar metreküp iken, 2040 yılında yıllık ortalama %1.7 artışla 5370 milyar metreküpe ulaşacaktır.

Türkiye'nin 2017 yılı doğal gaz tüketimi yaklaşık 54 milyar metreküptür. Aynı oranda artış dikkate alınırsa 2040 yılında talep 80 milyar metreküpe yaklaşacaktır.

ABD'de 2017-2040 arasında önceki dönemlere göre toplam enerji talebinde bir artış beklenmezken, AB'de toplam talepte çok az bir azalma, en önemli talep artışının Hindistan, Çin ve Brezilya başta olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Özellikle Çin ve Hindistan gibi sanayi üretimi hızla gelişen, kömür kullanımını artıran ve nüfusu yüksek olan bu ülkelerde enerji tüketimindeki artışa paralel olarak karbondioksit salımının artacağı da bir gerçektir.

Ticari amaçlı karayolu ve deniz yolu taşımacılığı ile hava yolu hizmetleri için, şimdilik alternatif olmadığından, fosil yakıt kullanımı artarak devam edecektir.

İçten yanmalı motor teknolojisindeki verimlilik artışları ve elektrikli araçların yaygınlaşması ile binek araçlarının kullandığı benzin ve motorin miktarlarında azalış görülecektir.

Halen elektrikli araç sayısı yaklaşık 2 milyon olduğu, bu sayının 2040 yılında 100 milyona ulaşacağını dikkate alan senaryoya göre (Exxon Mobil,2018), petrol kullanımımda günde 1,2 milyon varil azalması beklenmektediadetr.

Diğer bir senaryoya göre ise, elektrikli araç sayısının 300 milyon ve günlük azalmanın 3 mil-

yon varil olabileceği (halen bu amaçla tüketilen günlük 5 milyon varil) öngörülmektedir.

Günlük küresel toplam ham petrol tüketimi ise halen 106 milyon varildir (IEA,2018).

Bu arada birincil enerji kaynakları kullanılarak (kömür, doğal gaz, hidrolik vb.) üretilen ikincil enerji türü olan elektrik enerjisi talep 25 yıldan beri sürekli artmaktadır.

Elektrik enerjisi üretiminde yıllık %2.1 artışla, dönem içinde toplam %50 ye yaklaşan artış beklenmektedir.

Tüketilen toplam enerjinin %25'i elektrik enerjisi cinsinden olacaktır. Elektrikte hidrolik dahil yenilenebilir enerjinin payı %25'den %40'a yükselecektir.

Elektrik enerjisinde toplam küresel talep TEP cinsinden 2017 yılında 13 992 milyon TEP iken, 2040 yılında talep düzeyi 17 700 milyon TEP olacaktır. Bu artışın yaklaşık %90'nı gelişmekte olan ülkelerde görülecektir.

Dijitalleşmenin hızla yaygınlaşması, hizmetler sektöründe ve binalarda enerjinin elektrik enerjisi şeklinde kullanımının tercih edilmesi, kentlerde hava kirliliğinin önlenmesi açısından elektrik enerjisi talebi sürekli artmaktadır.

Gelişmiş ekonomilerde elektrik enerjisine talep yatay giderken, gelişmekte olan ülkelerde sanayide özellikle çelik, çimento ve alüminyum üretimindeki artışlar, konutlarda ise, buzdolabı, çamaşır makinası, TV ve bilgisayar kullanımının yaygınlaşması elektrik enerjisi talebini artırmaktadır.

OECD Ülkelerinde kişi başına yıllık elektrik enerjisi tüketimi 10 000 kWh den fazladır. 2017 yılı itibarıyla Kanada tüketim 15 000kWh/kişi, ABD 11 700kWh/kişidir.

Çin, yılda 4150 kWh/kişi, Hindistan şimdilik 911kWh/kişi ancak bu ülkede tüketim çok hızlı artmaktadır.

Türkiye elektrik üretimi 2018 daha önceki yıllara göre %2,2 gibi oldukça düşük bir düzeyde artmış ve toplam üretim 303,9 milyar kWh olmuştur.

Kişi başı tüketim ise, 2017 itibarı ile 3690 kWh olup, 2040 yılında tüketimin ancak OECD ortalaması olan 10 000kWh'e yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

Ülkemiz de hızlı gelişme ihtiyacı içinde olan bir ülkedir. Önümüzdeki yıllarda tüm sektörlerde enerji ihtiyacımız artacaktır.

Özellikle elektrik enerjisi ihtiyacımız daha da hızlı artmaktadır.

Bu nedenle önümüzdeki yıllarda Türkiye, öncelikle mevcut kurulu kapasitesini daha etkin, enerjinin tüm kesimlerde daha verimli kullanılması için, sadece fiyat artışı yerine, faydalı diğer önlemleri de düşünmeli ve bir taraftan da gerektiğinde hızla devreye alacağı yeni yatırımları planlamalıdır.

Yararlanılan kaynaklar:

IEA, World Energy Outlook, 2018
BP, Energy Outlook, 2019
Exxon Mobil, 2018 Outlook for Energy: A View to 2040
Shell, Energy Scenarios to 2050
EÜAŞ, Elektrik Üretim Sektör Raporo,2017

Tropikal ve Sub-Tropikal Ürünler ile

ÜRÜN DESENİMİZİ GENİŞLETMELİYİZ

Abdullah Özdemir
Mersin Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Ülkemizin meyve, içecek ve baharat bitkileri üretim miktarı 2018 yılında 22,3 milyon ton seviyesinde gerçekleşti. Bu miktarın yaklaşık yüzde 12'lik bölümünü gerçekleştiren Mersin ise 2.6 milyon tonluk üretim hacmiyle Türkiye genelinde ilk sırada yer aldı.

Meyve Üretimi ve İhracatında Az Sayıda Ürüne Bağımlıyız

Ancak bu rakam ürün bazında incelendiğinde kentimizin çok sınırlı sayıda ürüne bağlı kaldığı görülmektedir. Mersin'in meyve üretiminin yüzde 46'sını sadece narenciye oluşturmaktadır. Bu oran muz, çilek ve üzüm ile birlikte yüzde 76 düzeyine
yükselmektedir.

Sınırlı sayıda ürüne bağlılık oranına ihracat açısından bakıldığında ise tek bir ürün grubu ön plandadır. Narenciye, Mersin'in 1.2 milyar dolarlık tarım-gıda ihracatının yüzde 30'unu, 1.7 milyar dolarlık toplam ihracatının ise yüzde 21'ini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda tarım ve gıda sektörü açısından izlenecek politikaları az sayıda ürüne bağımlılığı azaltacak doğrultuda kurgulamamız gerektiği kanaatindeyim. Öncelikle, sahip olduğumuz coğrafyanın temel özelliklerini iyi analiz etmeliyiz. Sonraki aşamada ise dünya pazarlarında giderek daha fazla talep gören meyve türlerini esas alarak ürün desenimizi genişletmeli ve değiştirmeliyiz. Böylece pazar çeşitliliğimizi de artırmayı hedeflemeliyiz.

31 Milyar Dolarlık Pazardan Pay Alamıyoruz

Bu hedefe ulaşılması açısından özellikle tropikal ve sub-tropikal ürünlerin büyük önem arz ettiğini düşünüyorum. Muz, avokado, mango, kivi, ananas, papaya gibi ürünler dünya pazarlarında her geçen gün çok daha fazla talep görüyor. Saydığım bu ürünler için dünya genelinde 31 milyar dolarlık bir pazar söz konusu. Yani ülkemizin toplam tarım-gıda ihracatının yaklaşık iki katı. Bu pazardan aldığımız pay ise on binde 1.5 bile değil. Yani, yok denecek kadar az.

Ayrıca bu ürünlerden elde edilen ton başına ihracat geliri ülkemizin ihraç ettiği bir çok meyve türüne göre çok daha fazla. Örneğin bu rakam avokado için 2.300, kivi için 1.800, mango için 1.300 ve papaya için 860 dolar düzeyinde.

Avrupa Pazarının En Önemli Tedarikçisi Olabiliriz

Tropikal ve sub-tropikal ürünlerde Türkiye'nin en önemli avantajlarından biri ise coğrafi konumu. Çünkü bahsetmiş olduğum ürünlerin toplam üretiminin yüzde 50'si Asya, yüzde 26'sı Amerika ve yüzde 23'ü ise Afrika kıtasında gerçekleşiyor. Bu ülkelerin en önemli ihraç pazarı ise Avrupa Birliği ülkeleri. Toplam talebin ortalama yüzde 40'lık bölümü bu ülkelerden oluşuyor. Dolayısıyla, ülkemizin Avrupa'ya çok yakın olması nedeniyle bu pazarın en önemli tedarikçisi olabiliriz.

İhracat Potansiyelimize Önemli Katkı Sağlayacaktır

Her alanda olduğu gibi tarım ve gıda sektöründe de dünya genelinde tüketici tercihleri ve tüketim alışkanlıkları hızlı bir şekilde değişiyor. Bu değişimi iyi analiz etmemiz, hem kent olarak hem de ülke olarak geleceğe dönük politikalarımızı bugünden şekillendirmemiz gerektiği kanısındayım.

Bu bağlamda tropikal ve sub-tropikal meyveler için çalışmalara şimdiden başlamalı ve üretimden tüketime kadar olan zincirin her bir halkasını en doğru şekilde oluşturmalıyız. Bu süreci başta Tarım ve Orman Bakanlığımız olmak üzere üniversitelerimiz, araştırma enstitülerimiz, İl Tarım ve Orman Müdürlüğümüz, Ziraat Odalarımız gibi sektörümüzün önemli temsilcilerinin katkılarıyla gerçekleştirebileceğimiz kanaatindeyim.

Muz, avokado, mango, kivi, ananas, papaya gibi ürünlerin yetiştiriciliği doğru planlanarak desteklenirse hem üreticilerimize hem de yeni pazar kapıları açmak yoluyla ihracat potansiyelimize önemli yarar sağlayacaktır. Aksi taktirde, bugüne kadar süregelen ürün deseni ve üretim alışkanlıklarımız ile dünya pazarlarında rekabetçi gücümüz sürdürülebilir olmayacaktır.

Burhan Ulaş
İnönü Üni. Arkeoloji Bölümü

BİLİM VE İŞ İNSANLARI ANADOLU'NUN TARIM KÜLTÜRÜ VE TARİHİ İÇİN BULUŞUYOR:

SARA SEMPOZYUMU VE

ANADOLU'NUN BAKLİYAT TARİHİ BELGESEL FİLMİ

Mersin Yumuktepe yerleşmesinde elde edilen 9000 yıllık mercimek.

Yine Anadolu, yeryüzünde ilk işlenen madenlerden olan bakır, tunç gibi teknolojik gelişmeleri belgeleyen sayısız yerleşmeye ev sahipliği yapmıştır. Anadolu, aynı zamanda, hiyerarşik toplumun ve merkezi yönetimlerin ortaya çıktığı öncü coğrafya olmuş ve sonrasında Hititlerden, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlıya uzanan büyük devlet ve imparatorluklara misafirlik etmiştir.

Arkeolojinin en önemli kuramcılarından biri olan Avusturyalı arkeolog Gordon Childe (Childe, aynı zamanda, 1930'lu yıllarda İngilizler tarafından yürütülen Mersin-Yumuktepe kazılarına da katılmıştır) "Neolitik Devrim"deki keşiflerin insanlığı kapitalist devrime kadar taşıdığını önermiştir.

Bu gerçekleştiği takdirde, Avrupa'nın küçük ve doğal bitki kaynakları açısından zayıf ülkesi olan Hollanda'nın yakaladığı başarının kat ve kat fazlasına ülkemizin ulaşması mümkündür. Bu kapsamda, bu kısa yazıda AKİB'in destekleriyle gerçekleştirilecek "Anadolu'da Tohum Bilimi ve Arkeobotanik Araştırmalar" uluslararası sempozyumu ve "Anadolu'nun Bakliyat Tarihi" konulu belgesel filmin önemi üzerinde durulacaktır.

Anadolu'nun zengin ve eşsiz doğal bitki kaynaklarına sahip olmasının tarihsel ve güncel önemi

Neolitik Çağ'dan Modern Çağ'a insan topluluklarının, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişme başarılarının altında tarım sektöründe kullandıkları teknolojik ve bilimsel bilgiler yatmaktadır. Bu bağlamda; bitki kaynaklarını iyi tanıyan ve bunu etkili ve doğru kullanan toplulukların insanlık tarihine yön verdikleri önerilebilir. Anadolu toprakları bağrında, "Neolitik Devrim"in öncüleri olan, yeryüzünde bitkileri ilk defa evcilleştiren çiftçileri yetiştirmiştir. Yine Anadolu, yeryüzünde ilk işlenen madenlerden olan bakır, tunç gibi teknolojik gelişmeleri belgeleyen sayısız yerleşmeye ev sahipliği yapmıştır. Anadolu, aynı zamanda, hiyerarşik toplumun ve merkezi yönetimlerin ortaya çıktığı öncü coğrafya olmuş ve sonrasında Hititlerden, Doğu Roma İmparatorluğu ve Osmanlıya uzanan büyük devlet ve imparatorluklara misafirlik etmiştir. Anadolu'nun insanlık tarihine damgasını vurmuş keşiflerin, devlet ve imparatorlukların ortaya çıkış coğrafyası olmasının temel nedeni; bu toprakların doğal bitki kaynakları açısından yeryüzü-

Geç Hitit Dönemine ait (M.Ö. 8.Yüzyıl) İvriz Kaya Anıtı. 4,20 X 2,40 m boyutlarındaki bu anıt Konya İlinin Ereğli İlçesi, İvriz Köyü yakınlarında bulunmuştur. İvriz Kaya Anıtı Dünyadaki ilk yazılı tarım anıtı olma özelliğine sahiptir. Anıtta Tuwana Kralı Warpalawas'ın (küçük boyutta olan) Tanrı Tarhunda'ya tapındığı görülmektedir. Bir elinde buğday başağı, diğerinde de üzüm salkımı tutan Tanrı Tarhundas'ın başındaki boynuzlu başlığın onun ilahi gücünü simgelediği söylenmektedir.

nün en şanslı ve zengin bölge olması gerçekliğidir. Günümüzde tüm dünya mutfağının başköşesinde yer alan mercimek, buğday, arpa, nohut, bezelye gibi bakliyat ve tahıl ürünleri; zeytin, incir, badem, fıstık ve üzüm gibi meyvelerin yabani ataları halen Anadolu'nun birçok bölgesinde yetişmektedir. Bu yönüyle, tarımda teknoloji ve modern botanik biliminin ortaya çıktığı XIX. yüzyıla kadar, Anadolu tarımsal ekonomide her daim lider coğrafya ola gelmiştir.

Arkeolojinin en önemli kuramcılarından biri olan Avusturyalı arkeolog Gordon Childe (Childe, aynı zamanda, 1930'lu yıllarda İngilizler tarafından yürütülen Mersin-Yumuktepe kazılarına da katılmıştır) "Neolitik Devrim"deki keşiflerin insanlığı kapitalist devrime kadar taşıdığını önermiştir. Bilgi ve Teknoloji Çağı olarak da adlandırılan XXI. yüzyıl, Anadolu gibi zengin bitki kaynaklarına sahip olmanın tek başına ekonomik, kültürel ve siyasal gelişmeleri sağlamak için yeterli olmadığını ortaya koyan sayısız örneklere sahiptir. Bu durum hem Childe'n yukarıdaki önerisini doğrular hem de XIX. yüzyıla kadar uygarlıkların ve büyük keşiflerin köken coğrafyası olan Doğu'nun ve de dolayısıyla Anadolu'nun bu yerini neden Batı'ya bıraktığı sorusunu da yanıtlar. Zengin bitki kaynaklarına ve derin bir tarım kültürüne sahip ülkemizin bilimsel çalışmalarda evrensel düzeyde olmaması bu doğal ve kültürel mirasımızı doğru ve etkili bir şekilde koruyamama ve kullanamamamızın en önemli nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

Modern Çağ'da tarım sektöründe kullanılan teknolojik ve bilimsel bilginin ekonomik kalkınmayı nasıl etkilediğine ilişkin en çarpıcı ülke Hollanda'dır. Yaklaşık 42 bin kilometre ile Mersin kentinin yaklaşık üç kat büyüklüğünde olan Hollanda, 2014 verilerine göre, 90 milyar Dolar seviyesinde gerçekleştirdiği tarımsal ihracatla, Fransa ve Amerika ile birlikte, dünyanın en büyük tarım ihracatçısı ülkesi konumundadır. Uzmanlar, Neolitik uygarlıktan Osmanlıya uzanan tarihe damga vurmuş gelişmelerin ve keşiflerin yaşandığı Anadolu coğrafyasından farklı olarak biyoçeşitliliğin, yani doğal bitki kaynakların, Avrupa'da en sınırlı olduğu Hollanda'nın bu başarısının arkasında bilimsel araştırmalar, devlet ve özel sektör ortaklığı olduğunu söylemektedirler. Örneğin; mercimek Anadolu'da evcilleştirildikten yaklaşık 5000 yıl sonra Hollanda'ya ulaşmıştır. Buna rağmen, Hollanda bugün yeşil mercimek ihracatının Dünya'da en fazla yapıldığı ülkelerin başında yer almaktadır.

Günümüzde sayıları 200.000'i bulan çiçekli bitki türlerinin sınırlı bir bölümü insan toplulukları tarafından tüketilmektedir. Bunların içerisinde de sadece tahıllardan buğday, mısır, pirinç, arpa; baklagillerden mercimek, fasulye, nohut; kök veya yumrulardan patates, soğan; meyvelerden üzüm, zeytin gibi bitki türleri günümüzde tüketilen tarım ürünlerinin yıllık hacminin en önemli kısmını oluşturmaktadır. Söz konusu bu bitkilerden mercimek, nohut, bezelye gibi bakliyatlar; buğday, arpa gibi tahıllar; üzüm, incir ve zeytin gibi meyveler ülkemizdeki Neolitik Dönem yerleşmelerinde, yaklaşık M.Ö. 9500-8500 yılları arasında kullanılmaya başlanmıştır. Bunlardan tahıl ve bakliyat türleri yaklaşık olarak M.Ö. 8500 yıllarında, ilk defa Güneydoğu Anadolu bölgesini de içine alan Verimli Hilal olarak da bilinen bölgede, evcilleştirmesiyle, aynı zamanda, günümüz insanının beslenme alış-

Yabani bezelye halen Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Karacadağ volkanik dağının eteklerinde yetişmektedir.

kanlığı ve tarım kültürünün de temelleri atılmıştır. Çağımızın bütün teknolojik ve bilimsel imkânlarına rağmen, Neolitik uygarlıktan sonra, yeni tek bir temel yiyecek bitkisinin evcilleştirilmemiş olması, bu ilk çiftçilerin, gerçekten de besleyici ve lezzetli, evcilleştirmeye en uygun bütün yabani bitkileri evcilleştirdiklerini kanıtlamaktadır. Bu bağlamda, Neolitik dönem çiftçi atalarımızın insanlık tarihine damga vuran ilk bitki genetik mühendisleri olduklarını söyleyebiliriz.

Yukarıda da değinildiği üzere, ülke olarak tarımsal ekonomide başarıya ulaşmamız için Neolitik çiftçi atalarımızın izini sürmemiz gerekmektedir Bunu gerçekleştirebilmenin yegâne yolu; Anadolu'nun tarım tarihi üzerine çalışan bilim insanları, devlet ve özel sektör gücünün birleştirilmesidir. Bu gerçekleştiği takdirde, Avrupa'nın küçük ve doğal bitki kaynakları açısından zayıf ülkesi olan Hollanda'nın yakaladığı başarının kat ve kat fazlasına ülkemizin ulaşması mümkündür. Bu kapsamda, bu kısa yazıda AKİB'in destekleriyle gerçekleştirilecek "Anadolu'da Tohum Bilimi ve Arkeobotanik Araştırmalar" uluslararası sempozyumu ve "Anadolu'nun Bakliyat Tarihi" konulu belgesel filmin önemi üzerinde durulacaktır.

Tarihin sıfır noktası olarak bitkilerin evcilleştirilmesi

Yaklaşık 12.000 - 11.000 yıl önce, Neolitik dönemde bitkilerin evcilleştirme süreci başlamış ve tohumlar yabani türlerinden uzaklaşarak evrimleşmiştir. Özellikle arkeoloji ve arkeobotanik araştırmalar tohumların, az ya da çok bilinçli olarak, bu uzun evrimleşme yolculuğu ile insan topluluklarının gelişimi arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koyan, oldukça etkileyici, sonuçlara ulaşmıştır. Neolitik köylülerle başlayan mercimek, buğday gibi tohumların evcilleştirilmesi, aynı zamanda, ilk genetik mühendisliğinin fitilini ateşleyen bir gelişme olmuştur. Bu süreçten sonra insan toplulukları yaklaşık 2,5 milyon yıl gibi devasa bir zaman dilimine denk düşen avcı-toplayıcı yaşam stilini, bir daha geri dönmeyecek şekilde terk etmişlerdir. Bu süreç, aynı zamanda, ilk köyler, silolar, mutfak, kap-kaçak, orak-bıçak, mühür gibi tarımsal ekonomi etrafında şekillenen ve insanlık tarihine damga vuracak sosyo-ekonomik, kültürel ve teknolojik önemli gelişmelerin yaşandığı bir çağdır. Bu bağlamda, bitkilerin evcilleştirilmesini tarihin sıfır noktası olarak gösterebiliriz. Tüm bilimsel veriler (arkeoloji, arkeobotanik, DNA gibi) Anadolu'nun

Anadolu'da Tohum Bilimi ve Arkeobotanik Araştırmalar Sempozyum Posteri (SARA: Seed Science and Archaeobotanical Research in Anatolia).

SARA Symposium

Seed Science and Archaeobotanical Research in Anatolia

www.sarasemp.org

Symposium Scientific Committee

Assoc. Prof. Dr. Alessandra RICCI
Prof. Dr. Alptekin KARAGÖZ
Assoc. Prof. Dr. Birsen ÇAKIR
Assist. Prof. Dr. Burhan ULAŞ
Prof. Dr. Canan ABAY
Prof. Dr. Cemal ÜN
Assoc. Prof. Dr. Çiler ÇİLİNGİROĞLU
Prof. Dr. Dorian FULLER
Assoc. Prof. Dr. Efe SEZGİN
Prof. Dr. Füsun ERTUĞ
Prof. Dr. Girolamo FIORENTINO
Assoc. Prof. Dr. Giulio PALUMBI
Prof. Dr. Hakan ÖZKAN
Prof. Dr. Hülya İLBİ
Prof. Dr. Isabella CANEVA
Prof. Dr. Kemalettin KÖROĞLU
Prof. Dr. Lale AKTAŞ
Prof. Dr. Marcella FRANGIPANE
Dr. Mehmet DOĞAN
Assoc. Prof. Dr. Özlem ALAN
Assoc. Prof. Dr. Samiye DEMİR
Assoc. Prof. Dr. Şura BAYKAN
Prof. Dr. S. Ahmet BAĞCI
Prof. Dr. Yalçın KAYA
Dr. Vehbi ESER

SARA
SEED SCIENCE AND ARCHAEOBOTANICAL RESEARCH IN ANATOLIA

23 – 27 September 2019
Izmir, Turkey

Topics

Seed science
Archaeobotany
DNA
Plant genetic resources
Ethnobotany
Archaeology

Symposium Organizing Committe

Dr. Adem GÖKÇÖL
Assist. Prof. Dr. Burhan ULAŞ
Prof. Dr. Cemal ÜN
Assoc. Prof. Dr. Çiler ÇİLİNGİROĞLU
Prof. Dr. Hülya İLBİ

Partner Journals

tarihin sıfır noktası olarak değerlendirebilecek bitkilerin evcilleştirildiği Neolitik Çağ'a beşiklik eden coğrafyaların başında geldiğini ortaya koymuştur.
1990'lı yılların sonlarından günümüze yürütülen DNA analizleri neolitik çiftçilerin dünyada hangi coğrafyada yetişen yabani buğday tohumunu alıp evcilleştirmek için kullandığını ortaya koymuştur. Yürütülen DNA analizleri, Diyarbakır ve Urfa civarında yer alan Karacadağ volkanik dağında yetişen yabani buğday tohumlarının dünyada ilk defa evcil buğday tanelerinin üretilmesinde kullanıldığını kanıtlamıştır. Halen Karacadağ eteklerinde bu yabani buğdaylar gibi sayısız yabani buğday yetişmektedir. Yeryüzünde Amazon yağmur ormanları zengin ağaç türlerinin çeşitliliği ile bilinmektedir. Bu açıdan, Karacadağ yabani buğday çeşitliliği Amazon yağmur ormanlarındaki zengin ağaç türlerinin çeşitliliğiyle karşılaştırılabilir.
Yukarıdaki bilgiler, aynı zamanda, ülkemizin buğday, bakliyat gibi temel besin tohumlarının biyoçeşitliliği açısından özel bir yere sahip olduğunun altını da çizer. Bilindiği üzere, günümüzde dünyanın en gelişmiş ıslah çalışmalarında, Anadolu'da yaygın halde bulunan yabani tohumlar - kaliteli ürün elde etmek için - modern ıslah çalışmalarında kullanılmaya devam edilmektedir. Bu, ayrıca, yabani tohumların neolitikten günümüze beslenme ekonomisinde oynadıkları stratejik role işaret etmektedir. Bu anlamıyla, söz konusu yabani bakliyat ve tahıl tohumlarını da kapsayan biyoçeşitliliğin korunması ülkemizin ekolojisi, ekonomisi, tarihi ve kültürü için stratejik önemdedir. Bu açıdan, işadamından politikacılara, "sokaktaki vatandaştan" bilim çevrelerine uzanan geniş toplumsal kesimlere sahip olduğumuz tohum çeşitliğinin öneminin anlatılabilmesi hayati önemdedir.
TÜİK verilerine göre, Türkiye'de kırsal nüfus 1930'lı yıllarda toplam nüfusun %76'sını oluşturmaktaydı. 1990'lı yıllardan sonra ise kırsal nüfus azalmaya başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra ise yaklaşık olarak 24 milyon olan kırsal nüfus 17 milyona gerilemiştir. Kırsal nüfusun azalması tohum ve biyoçeşitlilik açısında bazı handikapları da beraberinde getirmiştir: yerel tohumlar azalmış ya da kaybolmuş, yerel tohumlarla bağlantılı tarımsal aktiviteler ve bunun sonucu olarak Anadolu'da Neolitik Dönem'den günümüze taşınan bazı geleneksel tarımsal kültür öğeleri (döven, dibek ve öğütme taşı, orak-bıçak, silo v.b.) kaybolmaya yüz tutmuştur. Aynı zamanda insanlığın ortak mirası olan yerel ve yabani tohumların ve bunlarla bağlantılı geleneksel tarım tekniğinin belgelendirilmesi araştırmaları, bu yönüyle, daha önemli olmuştur.

Sara: Anadolu'da Tohum Bilimi ve Arkeobotanik Araştırmalar Sempozyumu

Günümüzde bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler bilimsel disiplinler arasındaki kesin ayrımı bulanıklaştırmış ve bunun sonucu olarak disiplinler arası işbirliğine dayalı yeni akademik platformların ortaya çıkması ihtiyacını doğurmuştur. Arkeoloji, DNA, arkeobotanik, modern tohum ıslah çalışmaları, tohum bilimi ve etnobotanik gibi bilimsel araştırmaların tümü tohum ve tohum tarihi ile ilgili bilimsel problemler etrafında birleşmektedir. Bu disiplinlerden elde edilen bilgiler yine bu alanlarda araştırmalar yürüten uzmanlar tarafından sık sık kullanılan ortak bilimsel verilerdir. Buna karşın, tüm bu bilim alanları üzerine çalışan uzmanlarını aynı platformda birleştiren bir bilimsel etkinlik ne ulusal ne de uluslararası düzeyde henüz gerçekleştirilmemiştir. İlk evcil tohumun toprağa atıldığı Çayönü (Diyarbakır), Caferhöyük (Malatya), Nevali Çori (Şanlıurfa) gibi önemli yerleşmelerin yer aldığı ülkemiz, böylesi bir platformun yapılacağı en uygun coğrafyadır. Bu perspektifle, söz konusu bu bilimsel platform açığına cevap vermek ve bu konular üzerine araştırmalar yürüten dünyaca tanınmış uzmanları buluşturmak amacıyla, 23-27 Eylül 2019 tarihlerinde, Ege Üniversitesi TOTEM (Tohum Teknolojisi Uygulama ve Araştırma Merkezi) bünyesinde, "Anadolu'da Tohum Bilimi ve Arkeobotanik Araştırmalar (SARA: Seed Science and Archaeobotanical Research in Anatolia)" başlıklı bir sempozyum düzenlenecektir. Harvard, Oxford, Roma La Sapienza, Cambridge, Barselona Universitat Pompeu Fabra gibi uluslararası prestijli üniversitelerden uluslararası saygınlığı olan araştırmacıları konuk edecek SARA sempozyumunun en önemli destekçilerinden birini Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar ve Mamulleri İhracatçıları Birliği oluşturmaktadır.

Anadolu'da Bakliyat Tarımı Tarihi Belgeseli

Türkiye Tanıtım Grubu (TTG)'nun desteği ve AKİB'in koordinatörlüğünde Anadolu'nun bakliyat tarihini konu edecek belgesel film yapılması gündemdedir. Söz konusu bilim insanlarının, yukarıda bahsi edilen SARA sempozyumuna katılım yapmak için, ülkemize gelmesi vesilesiyle, bakliyatların geçmişi ve bugünü üzerine bu uzmanların görüşlerine başvurulacak ve bu görüşmeler aynı zamanda yukarıda bahsi edilen belgesel filminin bilimsel temelini oluşturacaktır. Hazırlanacak olan belgeselde bakliyat tohumlarının serüveni, bakliyatın Anadolu'dan Afrika, Avrupa ve Asya'ya nasıl yayıldığı gözler önüne serilecek olup, bakliyatların Anadolu topraklarında evcilleştirmesinde oynadığı kilit rol tüm dünyaya tanıtılacaktır. Bakliyat belgeselinin, her yıl dünyanın farklı bir şehrinde düzenlenen Dünya Bakliyat Kongresi'nde, yine ilgili Kongre'nin düzenleyicisi Dünya Bakliyat Konfederasyonu (GPC) web sitesi ve sosyal medya platformlarında, dünyanın birçok noktasında düzenlenen 10 Şubat Dünya Bakliyat Günü etkinliklerinde, önemli belgesel TV kanallarında gösterilmesi planlanmaktadır.

Güncel veriler, Türkiye'deki bakliyat ürünlerinin işlenmesine dayalı sanayinin yaklaşık yüzde 70'inin ve bakliyat dış ticaretinin yüzde 85'inin Mersin üzerinden yapıldığını ortaya koymuştur. Bu bakımdan bakliyat ticaretinde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemli bir yere sahip ve merkezi Mersin'de yer alan Akdeniz Hububat Bakliyat Yağlı Tohumlar Ve Mamulleri İhracatçıları Birliği'nin bu türden bilimsel ve kültürel etkinliklere destek vermesi oldukça isabetli olmuştur.

Anadolu'nun tarihsel olarak yabani tohumların ilk kez evcilleştirildiği coğrafyalardan birisi olması, biyoçeşitlilik açısından yabani ve yerli bakliyat ve tahıl gibi tohumlara sahip olması ve de dolayısıyla, sosyo-kültürel açıdan binlerce yıllık tohum bilgisi ve kültürüne sahip olması ülkemizi dünya genelinde özel ve şanslı kılmaktadır. Bu şansı doğru ve etkin kullanmanın yolu bilim ve iş insanlarının ortak çalışmalarından geçmektedir. Gerek SARA sempozyumu ve de gerekse bakliyatların tarihi üzerine yapılacak belgesel film, bilim ve iş insanlarının ortak paydada buluşmasını sağlayacağı iki önemli akademik ve kültürel etkinlik olmaya adaydır.

Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa il sınırları içerisinde yer alan Karacadağ volkanik dağından bir görünüm. Karacadağ yabani buğdayın gen merkezi olarak kabul edilmektedir.

Sanat toplumların ilerletici gücüdür

Mirza Turgut'un kaleminden

Sanatsal ilişki çok yönlü ve dinamiktir. Yani sadece sanat yapıtının ortaya çıkması ile sınırlı değildir. Aynı zamanda bu yapıtın sanat tüketicisine sunulup, onlar tarafından algılanmasıdır da.

Sanat ile demokrasi arasında diyalektik bir ilişki vardır.

Yani hem birbirlerinden bağımsız, apayrı alanları oluşturur hem de birbirine sımsıkı bağlıdırlar.

Sanatsal kültür ve gelişme, demokratikleşmeye, demokrasi bilincinin gelişmesine katkıda bulunurken, sağlıklı bir demokrasi ortamı da sanatsal gelişmenin, sanatsal yaratıcılığın, sanatsal özgürlüğün garantisini oluşturur.

Bu ise sanatsal özgürlük kavramını genişletir ve genel siyasal özgürlükler alanı ile buluşturur.

Sanat, gerçeğin toplumsal ilişkilerin basit bir yansıtıcısı, taklidi değildir hiçbir zaman. Tersine gerçeğin sanatçının hayal dünyasında değişime uğrayarak yeniden yaratılmasıdır.

Bu ise tam bir tam özgürlük ortamıyla mümkün olabilir.

Sanatçı öyle değil de böyle yapmak istiyorsa, bu konuda kendini bağlayan sınırlayan yazılı ya da yazılı olmayan engellerin olması gerekiyor.

Eğer bir toplumda sanatçının neyi nasıl yaratacağını, otorite belirliyorsa, orada sanatsal yaratıcılık ve eş deyişle bireysel özgürlük ortamı yoktur.

Çünkü sanatsal yaratım her şeyden önce bireysel yaratıcılığın kendisidir. Bireysel yaratıcılık süreci ise hayal gücünün devreye sokulması imgesel düşünme demektir..

Sanat tarihi açısından Örneğin Mısır ve Mezopotamya uygarlıkları ile Antik Yunan'ı karşılaştırdığımızda daha net görürüz bu durumu.

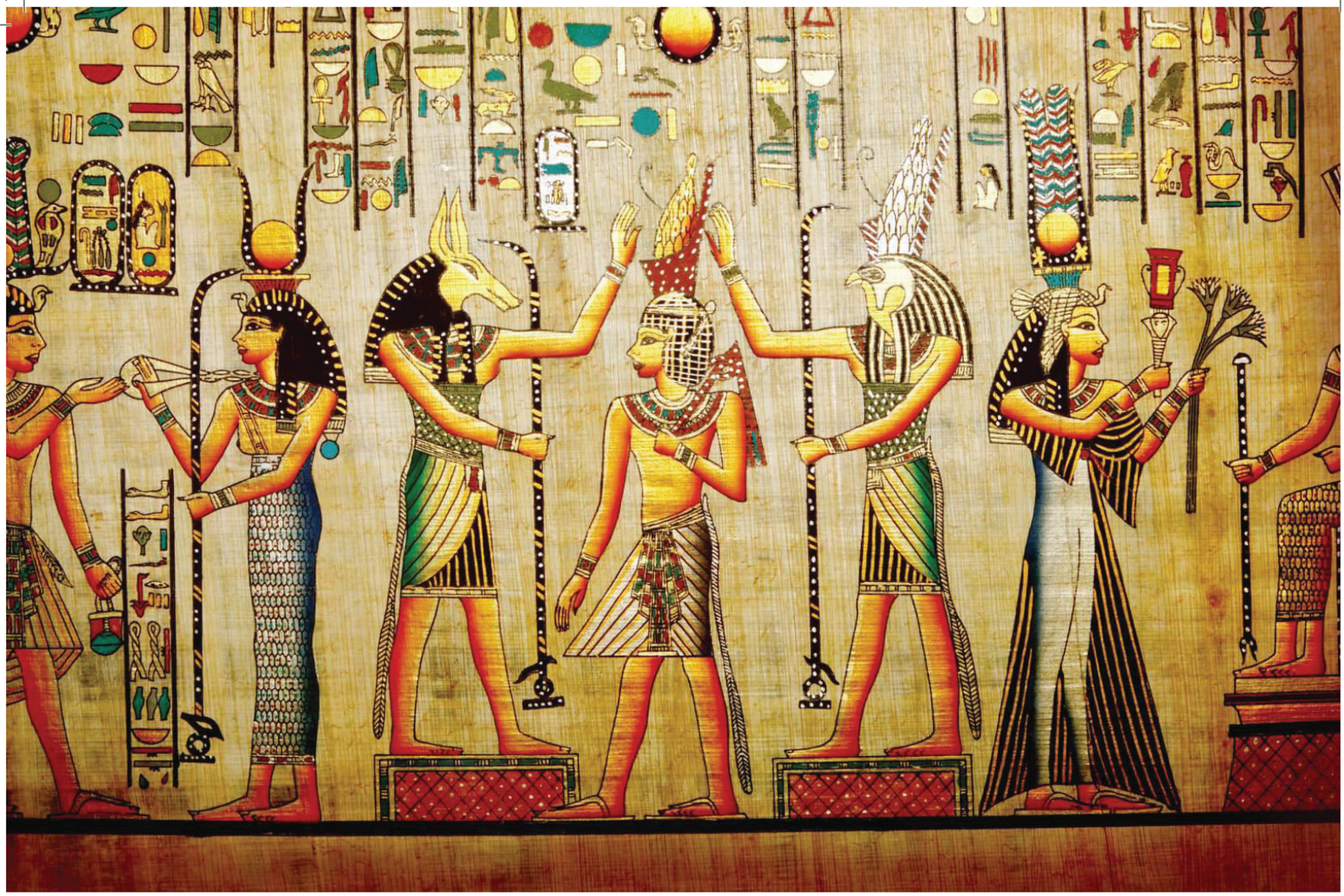

Mısır'da dünyanın hayran olduğu piramitler ortada durmaktadır. Ancak, piramitlerin hangi sanatçı ya da sanatçılarca tasarımlandığı hala bilinmemektedir.

Çünkü buralarda bireysel özgürlük ve tabi ki yaratıcılık ortamları hiç olmadı. Her şey otoritenin çıkarına göre ayarlandı. Sanat yaratımları ile devlet'in gücü özdeşleşti ve sanatçılar kendi bireysel kimlikleri ile anılmadılar; her şeyi, aynı zamanda tanrı olan, kral için yaptılar.

Dolayısıyla Mısır sanatı sadece kralı hem bu Dünya'da hem de öteki dünya 'da mutlu etmeye yönelik bir işleve sahip oldu; bu nedenle insansal özden yoksundu.

Halbuki antik Yunan'da var olan demokrasi ortamı, ister istemez bireysel özgürlükler ve yaratıcılık ortamına güç verdi. Bu nedenle antik yunan, sadece sanat türlerinin çıkış merkezi olmadı, aynı zamanda felsefe, hukuk, siyasetgibi bilinç biçimlerini insanlık kültürüne kattı.

Sanatsal yaratıcılık bütünlüklü, sistematik bir süreçtir ve ancak kendi tüketicisi ile var olabilir. Sanatçı yapıtını ürettikten sonra, sanat tüketicisine sunar ve o andan itibaren kendi ürünü olan yapıtla, kendi arasında bir mesafe ortaya çıkar, yapıtın estetik düzeyi, ustalığı vb.. sanat tüketicisinin tepkisi ile belirlenir.

Bu bağlamda sanatsal özgürlük ortamını aynı zamanda sanat tüketicisinin özgürlüğü olarak algılamalıyız. Aksi durumda değerli yapıtların üretilip, sanat tüketicisine ulaştırılmadığı bir ortamda, kesin olarak sanat özgür değildir.

Ne zaman ki bir ülkede demokrasi ortamı genişler, her türlü yasaklar tabular ortadan kalkar, işte o andan itibaren sanat ve sanatçının özgür olduğu ortam başlamış olur.

İşte bundan dolayıdır ki özgürlük ve demokrasi ilişkilerini Rönesans ve Aydınlanma üzerine oturduğu Batı'da güçlenmiş ve sanatın tüm cinsleri buradan insanlık aleminin kültür mirasına katılmıştır.

BİR BAŞARI ÖYKÜSÜ:
ABDURRAHMAN SERTTAŞ

Söyleşi: Gülşah Arslan

Abdurrahman Serttaş kimdir?

Malatya'nın bir dağ köyünde küçük bir evde yaşayan kalabalık bir aileydik. Hayvancılık yapardık. Yörükler gibi koyunlarımız vardı. Sonrasında bakliyata başladık, bakliyat ve zahirecilik yaptık. Zahirecilik nedir derseniz kepek, arpa, hayvan yemlerinin satışı. Malatya'da 3 tane büyük aşiret var. Drejan Aşireti, Sinan aşireti, Parçüken aşireti... Bunların hepsi besiciydi, daha önce besici olduğumuz için bütün yemleri benden alırlardı. Yemleri de vadeli verirdim. Yani 6 ay sonra besiyi sattıktan sonra bana parayı verirlerdi.

İyi kazanıyordum, o dönem birine mal sattım, malı kötü gördü, biraz tartıştık. Bu olay sonrasında Malatya'dan yeminli çıktım. Mersin'e yerleşip bu işi ben yapacağım dedim.

Malatya'nın bir dağ köyünde doğan, büyüyen Abdurrahman Serttaş'tan biraz daha bahsedelim… Abdurrahman Serttaş kaç yaşında, evli mi, çocuğu var mı?

1942 yılında Malatya ili Hekimhan ilçesine bağlı Maman köyü Arguvan kazasında doğdum, orada büyüdüm, orada genç oldum. Gençlik yıllarımdan itibaren çiftçilik ve ticaretle uğraştım. 1962 yılında askerlik hizmetimi tamamladıktan sonra 1968´de köyümden ayrılarak Malatya merkezine yerleştim ve ticari hayatıma burada devam ettim. 1980 yılına kadar bakliyat, zahirecilik ve canlı hayvan ticaretiyle uğraştım.1980 yılında Mersin´e yerleşerek ticari hayatıma daha da büyüyerek devam ettim. İhracat benim işim dedim.

Peki, neden Mersin?

Mersin'e ihracat yapmak için geldim. İhracat yapmak için Mersin'in iyi bir liman olduğunu biliyordum. Buraya geldim, hızla büyüdüm. Bir kez Akdeniz birinciliği olmak üzere 5 kez vergi rekortmeni oldum. Mersin'den Avrupa'ya, Asya ve Arabistan'a, buradaki bütün büyük devletlere çok mal gönderdim. Ama o zaman ihracat kazanıyordu. Biz bu devletlere gün oluyordu 3-4 gemi yan

yana götürüyorduk. Liman o zaman yabancılarda değildi. Türkiye'den 2 konteyner almak için beklerlerdi. Konteynır gelsin de mal yükleyip göndereyim diye. Sonrasında ihracat bitti.

İhracat nasıl, neden bitti diyecek olursanız; Hindistan, Pakistan'a gemilerle nohut, mercimek gönderiyorduk ama bugün için 9 milim bakliyat çıkardık biz, onlarsa daha iyisini yaptılar. 12 milim bakliyat çıkardılar. Şimdi Hindistan'dan, Pakistan'dan da nohut ithal ediyoruz. Aşağı yukarı 30 firma bu işin içinde, nohutu 12 milim getirip 15 liraya satıyorlar. 7-8 milime nohut alıyorlar, bu malı da Türkiye'de 15 liradan satıyorlar, 12 milim diye de satıyorlar. Bu şekilde olmaz. Yani bu durumda yabancılar Türkiye'den çekildi. Avrupa, Araplar ve Hindistan gidip Kanada'dan alıyor. İhracatı elimizden aldılar. İhracat böyle öldü.

Ben bundan sonra dahili ihracata döndüm. Ankara, İzmir, Van olmak üzere Türkiye iç pazarına da mal veriyordum. Yaşlandığım için görevi oğluma verdim.

'Uluslararası Pazar değil de ulusal pazarda Serttaş Markası her zaman vardır.' diyebiliriz.

Dediğim gibi sonrasında bakliyat kısmını oğlum Ahmet'e verdim. Bir oğlum daha var Soner, Onunla birlikte artık bakliyatı bırakıp yemlik mısır işi yapıyoruz, büyük fabrikalara veriyoruz. Yemlik mısır 7-8 ayda çıkıyor, alıp, silolarım var, orada muhafaza ediyorum.

Ağırlıklı olarak hangi ürünleri ithal ve ihraç ettiniz?

Nohut, kırmızı ve yeşil mercimek, bakliyat olarak bunlar. İthal olarak pek uğraşmadım.

Serttaş Bakliyat nasıl büyüdü?

Size Malatya'da olan bir tartışmamdan bahsettim, malı kötülemişlerdi. Telefonu kapatır kapatmaz yemin ettim, Mersin'e yerleşip bu ihracatı ben yapacağım dedim. Geldim bir büro açtım. 2 ev aldım, telex aldım, şimdi diz üstü olanlar çıktı.

Hemen ardından Avrupa'yı karış karış dolaştım. Bir kelime İngilizcem yoktu, okumam yazmam yoktu. Almanya, Fransa, İspanya, İtalya ve Avrupa'nın kökünü dövdüm.
Burada yabancı dilde öğrendiğim bazı bakliyat

isimlerini bir kâğıda yazıp, oradan okudum. Gittiğim devletlerde en iyi komisyoncuyu buldum. Kartını alıp, kartımı verdim. Bu şekilde çalışmaya başladım. Tek kelime İngilizce bilmeyerek sattım ve muvaffak oldum. Geri döndüm memlekete.

Daha önce Drejan aşiretinden bahsetmiştim. 300-400 hanelik bir köy. Okulu yoktu. Malatya'nın bazı köylerinde de okul yoktu ve kız çocuklarını okula göndermezlerdi bu yüzden. Ben de dönünce başta Drajen aşiretinin köyü olmak üzere 6 tane okul yaptırdım.. Malatya'dan memnun bir şekilde ayrılmıştım. Malatya bizim memleketimizdir. Çünkü ben Malatya'da hem doğdum hem de doydum. Derler ki, 'Doğduğun yer değil, doyduğun yer önemlidir.' Ben Malatya'da hem doğdum hem de doydum. Ben Malatya'dan ayrılırken 6 katlı apartmanım vardı, Buğday Pazarı'nın başkanıydım ve muazzam da para kazanıyordum. Bir meslektaşımla alışverişten dolayı tartışıp, 'Ben de ihracat yapacağım' inadı nedeniyle Mersin'e yerleşerek ihracat işine girdim. Bu nedenle hayır işlerimi Malatya'da yapmaya karar verdim.

Mersin'e pek fazla yatırım yapmadım ama Mersin'de para kazandığım için Mersin'e bir camii ve sağlık ocağı yaptırdım. 1980'den 1990'a kadar Mersin'de 5 kez vergi rekortmeni oldum. 1997 yılında vergi rekortmenleri arasında Türkiye 9.'su oldum. Akdeniz bölgesinde ihracatta en fazla dolar girdisi sağlayanlardan birisi oldum. Ciddi istihdam alanları yarattım. 6 tane Sortex aldım. Türkiye'de çok az sortex'i olan vardı. Mısır'a çok fazla rağbet olduğu için uzun kuyruklar olurdu. Çok şükür bu günlere geldik. Şimdi bakliyat işini oğlum Ahmet'e verdim.

Daha önce Türkiye'de bakliyat neredeydi ve ithalat/ihracat nasıldı, şimdi nasıl?

Benim geldiğim sene ihracat ve ithalat 1. sıradaydı. Şimdi ise açıkçası köylüler tembelleşti, bakliyat ekmediler, biçmediler. Yaptığımız bakliyat kısmı yurt dışında ithale döndü ve bunlarda da işin hileli yoluna başvurdular. 12 ml nohut'u getirip, Türkiye de 15 liradan sattılar. Bir kısım Mersinli var, 12 ml yerine 7 ml tahıl kapatanlar var, onlar öldürdü ihracatı.

Bakliyatın ana merkezi Mezopotamya ancak günümüzde ithal eden olduk. Bunun sebebi nedir?

Gana işe çok girişti ve dünyada tek oldular neredeyse, tabi bunun en büyük etmeni ise köylülerin tembelleşmesi. Buna neden olan şey ise; şehirlere göç etmeleri, arazilerin bölünmesi. Türkiye'de bir devir döndü, ben 80'de geldim, ithalat ve ihracat o zaman da bugünkü gibi olsaydı ben gelmezdim.

Mersin'e gelirken Malatya'daki 6 katlı apartmanımı satarak gelmiştim. Yani Malatya'da kazanarak gelmiştim. Malatya'da ailem, köyüm, köylüm, akrabalarım var. Hiç kopmadım. Mersin'e geldim, burada kazandım ama memleketime yatırım yaptım.

Birçok iş insanı büyüdükçe Mersin dışına çıktı. Siz hiç Mersin'den çıkmayı düşündünüz mü?

Hayır, ben İstanbul'a 90'da gittim, Taksim'de bir bürom vardı. Boğazda yalım vardı. Çanakkale'de ihracat yapıyordum. Çanakkale'de eşek baklası vardı, onu alıp İtalya'ya veriyordum. Yani İstanbul'u gördüm, orada yaşadım ve orada yapamayacağımı anladım.

İstanbul'da, Taksim'de ofisinizin olduğunu söylediniz. Şu an Türkiye'de Serttaş Bakliyat'ın başka bir ofisi var mı?

Hayır, kardeşim Mehmet Bursa'da bir ofis açtı ama randıman alamadığı için kapattı.

Mersin gibi değil diğer yerler. Mersin büyük bir yer, limanı çok büyük.

Uluslararası ticarette komisyoncular ile anlaştınız, uluslararası tesisleriniz oldu mu?

Hayır, yıllık tuttuğum bir ajandam vardı. Hesaplarımı oradan yapardım. En birinci, en iyi komisyoncular ile anlaştım. Onlar aracılığı ile büyük güzel işler yaptım.

Yaşayan en eski bakliyatçısınız, bu tanım doğru bir tanım mı? Sizinle ticarete başlayanlar şimdi nerede?

Kimi öldü, kimi bitti. Eski büyük bakliyatçı kalmadı. Şu an kimseyi görmüyorum.

Bu başarının sırrı nedir?

Sırrım köyde yetişmiş olup fakirliği görmüş olmam. Pişerek geldim yaşayıp geldim, dişimle tırnağımla geldim. Ama geldiğim yeri asla unutmadım. Bu da işime daha büyük bir azim ile tutunmamı sağladı. Başarının sırrı işte bu; "işe sahip çıkmak".

Peki, neden okul yaptırdınız?

Peygamber'e bile "İKRA" dendi. Ben okulu camiden daha üstün gördüm, okul daha doğru bir proje. Ben ilkokul diplomasını bile dışarıdan aldım. Malatya'daki iş yerime yem almaya gelen bir öğretmen bana, 'Diploman yoksa yarın ehliyet bile alamazsın' deyince Çarmuzu İlköğretim Okulu'ndan ilkokul diploması aldım. Okul, insanları cahil olmaktan kurtarıyor. Bu kanaatimden dolayı okul yapmaya yöneldim. En iyisi ve en hayırlısının okul yaptırmak olduğuna karar verdim. Okul yapımı hem memleket için ve hem de toplum için daha hayırlı olduğuna inanıyorum.

Ticarete atılmayı düşünenler için tavsiyeniz nedir?

Ticarette emek vereceksin, kazanıp kendini dev aynasında görmeyeceksin. Dününü unutmayacaksın. Ben nereye gittiysem çalışanlarımı düşünüp, yanımda taşıdım. Özünüzü asla kaybetmeyin.

Teşekkürler…

Bakliyat Ürünleri SAĞLIKLI EKONOMiK VE BEREKETLiDiR

Abdullah Özdemir
Mersin Ticaret Borsası Başkanı

Son açıklanan Mart ayı enflasyon verilerine göre yıllık enflasyon yüzde 19,71 olarak gerçekleşti. En fazla artış ise yüzde 29,77 ile enflasyon sepetinin yaklaşık dörtte birini oluşturan gıda grubunda meydana geldi.

Yanlış Bilgilendirmeler Olumsuz Algı Oluşturuyor

Dolayısıyla enflasyon ile mücadele kapsamında özellikle tüketiciler açısından zorlu bir dönemin içerisindeyiz. Buna ek olarak, gıda ürünleri ile ilgili abartılı, doğruları yansıtmayan ve herhangi bir bilimsel dayanağı bulunmayan açıklamalar hem tüketicilerimiz hem de sektörümüz açısından olumsuz bir algı yaratarak bu süreci daha da zorlaştırıyor.

Bu tür açıklamaları son dönemlerde özellikle bakliyat ürünlerinde sıkça görmeye başladık. Şu anda ülkemizin önde gelen üç büyük ulusal market zincirinin Türkiye genelindeki 18 bin mağazasında KDV dahil paketli 1 kg kırmızı mercimek 4.75 TL, yeşil mercimek 5.75 TL, nohut (9mm) 7.25 TL ve kuru fasulye 8.25 TL raf fiyatı ile satılmaktadır.

Ancak, bakliyat fiyatlarını gerçekte oldu-

ğundan çok daha yüksek göstererek yapılan bazı yanlış bilgilendirmeler tüketicilerimizin kafalarını karıştırmakta, bu ürünlerin pahalı olduğu algısını yaratarak, onları insan sağlığı ve yaşamı açısından önemli faydaları bulunan bakliyat tüketiminden uzaklaştırmaktadır.

Sağlıklı Yaşam İçin Düzenli Olarak Bakliyat Tüketmeliyiz

Oysa, tam tersine, bakliyat tüketimini özendirmeliyiz. Dünya genelinde yapılan birçok araştırmaya göre düzenli olarak gerçekleştirilen bakliyat tüketimi obezite, kalp hastalıkları, diyabet, böbrek rahatsızlığı ve bazı kanser türleri riskini azaltmaya yardımcı oluyor.

Çünkü bakliyat ürünleri önemli bir protein kaynağıdır. Et ve et ürünleri ile eşdeğer protein seviyesine sahiptir. Demir, potasyum ve lif açısından oldukça zengindir. Kolestrol ve gluten içermez. Yağ oranı düşüktür. Yani bakliyat, dengeli beslenme ve sağlıklı yaşam açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Bakliyat Ürünleri Ekonomiktir

Diğer yandan, bakliyat ürünleri oldukça bereketlidir. Şu an yakın fiyat seviyesine sahip çeşitli gıdaların bir kilogramı ile tek ya da birkaç pişirimlik yemek yapılabilmektedir. Örneğin, bir kilogram ıspanak ile 4-6 porsiyon yemek hazırlanabilmekte-

dir. Oysa kuru fasulye, barbunya, nohut, kırmızı ve yeşil mercimek gibi bakliyat ürünlerinin herhangi birini kullanarak 16 ila 20 porsiyonluk yemek pişirmek mümkündür.

Dolayısıyla porsiyon başına maliyeti daha düşüktür. Başka bir deyişle, fiyat açısından değerlendirildiğinde bakliyat ürünleri aslında çok çok ucuz ve ekonomiktir. Üstelik birçok gıdaya kıyasla muhafazası daha kolaydır. Doğru saklanması halinde bozulma riski bulunmamaktadır.

Tüketiciler Olarak Bilinçli Davranmalıyız

Hükümetimiz son reform paketinde gıda enflasyonu ile mücadele için atacağı adımları açıkladı ve en önemli yapısal reformun "Tarımda Milli Birlik Projesi" olacağını vurguladı. Ancak unutmamalıyız ki, enflasyon sadece Hükümetimizin değil, ülkemizin sorunudur. Bu çerçevede reel kesim, finans sektörü ve sivil toplum kuruluşlarımızın bir bütün olarak hareket etmesi büyük önem taşımaktadır.

En önemli görevin ise toplumumuzun bireyleri olarak bizlere düştüğü kanaatindeyim. Satın alma kararlarımızda rasyonel davranmalı, herhangi bir dayanağı bulunmayan ve gerçekleri yansıtmaktan uzak açıklamalara itibar etmemeliyiz. Böylece, tüketiciler olarak bilinçli bir şekilde hareket ederek enflasyonla mücadele sürecine en önemli katkıyı sunabiliriz.

EZİLMİŞ HALKIN ÖYKÜSÜ

Her zaman her yerde horlanan acılı, acıklı halk

Roman mı Çingene mi?

Mirza Turgut'un
Kaleminden

Çingeneler kendilerine çingene denmesini istemiyorlar. Çünkü dünyanın her yerinde bu ismin aşağılama, horlama, dışlama ile aynı anlama geldiğini düşünüyorlar; bu nedenle kendilerine Roman denmesini istiyorlar.

Çingeneler kendi içlerinde üç ayrı gruba ayrılıyor: Kaldera, Gitano ve Manuşlar. Üçü arasında dil, din ve tabi ki kültür birliği yok… Bu nedenle tarihin hiçbir aşamasında ulus olamadılar.

"Ezilmişiz, çünkü örgütlü topluluk değiliz biz. Sanki dünyanın bütün namussuzluklarını biz yapıyormuşuz gibi muamele görmüşüz. Bizim halkımızı yıldırmış bu aşağılanma. Bizim de bir dil yapımız var. Yaşama biçimimiz var. Ama her şeyden önce insanız. İnsan olduğumuzu kabul ettirmek için, çingeneliğimizi inkâra kalkışmışız. Maddi gücümüz yok, eğitimimiz yok, kültürümüzü değerlendiremiyoruz. Bir can derdine, bir boğaz derdine düşmüşüz, öyle de gidiyoruz."

İnsanoğlunun tarihsel öyküsüne göz attığımızda iki ayrı gelişmeyi bir arada görürüz. Bir yandan daha iyi, daha güzel ve insancıl demokratik kültürün geliştirilip günümüze taşınması; diğer yandan insanın insanı aşağılayıp, yok edip, tarih sahnesinden silmeye çalışması.
İşte bunun için belli bir tarihi aşamada kendinden söz ettiren bazı halklar, ya topluca yok oldu ya da dönüşüme uğradı. Anadolu'da yaşayan birçok halkın tarih sahnesinden çekilmesinin nedeni budur.

Örneğin Çanakkale'de yaşayan Truvalılarla Lidya ve Frigyalılar tarihin o aşamasından sonra kaybolmuşlardır. Tıpkı 2000 yıl uygarlık sürdürmüş Hititler gibi.

Bu arada Sümerlerin devam olarak Sami ırkı ve bugünkü Araplar, Cermenlerin devamı olarak Almanlar, Frankların devamı alarak Fransızlar, Got ve Vizigotların devamı olarak Hollandalı ve Danimarkalılar tarihin bu aşamasına kadar gelmişlerdir. Yani, tarihin belirli aşamasında etkili olmuş halkların bazıları dönüşüme uğrayarak günümüze

taşınırken, bazıları o tarihi dönemle sınırlı kalmışlardır. Beş bin yıla sığan insanlık macerasının geri planında böylesine dramatik-trajik bir öykü saklıdır.

Tüm dünyada çingeneler olarak adlandırılan halk kitleleri ise, yukarıdaki tarih bilgi ve bilincimize aykırı bir gelişme seyri izlemiştir. Çünkü Çingeneler, tarihin belirli bir aşamasında yaşayıp, devlet kurarak, insanlığa bir kültür mirası bırakıp, sonra yok olmuş bir halk değil; dün de bugün de çeşitli devlet ve toplumların egemenliğinde yaşamış, hemen her toplumdan dışlanmış, aşağılanmış, horlanmış, ezilmiş bir halk... Bu bağlamda tarihin bilinci açısından bildiklerimizin, ezberlediklerimizin dışında tarihi-toplumsal öyküye sahip…

Anadolu'da, nereden geldiği bilinmeyen, ancak en az 1000 yıllık, Türk halkının söyleminde yer alan, 72.5 millet kavramının içeriğini eşelediğimizde buçuk'un çingeneleri tarif etmek için söylendiğini görürüz. Yani yaklaşım bin yıldır, Anadolu topraklarında, çingeneler 72 milletin dışında bir grup olarak tanımlanıyordu.

Çingenelerin tarihi ile ilgili olarak çok fazla bilgiye sahip değiliz. Bu bile çingenelerin dramatik-trajik öykülerini anlatması bakımından tipik bir örnektir.

Çingeneler kendilerine çingene denmesini istemiyorlar. Çünkü dünyanın her yerinde bu ismin aşağılama, horlama, dışlama ile aynı anlama geldiğini düşünüyorlar; bu nedenle kendilerine Roman denmesini istiyorlar. Hem tarihsel öykülerin dramatikliği, hem de günlük yaşamda, toplum dışına itilmiş olmalarına inat ve altını çizerek roman olduklarını söylemelerinin elbette bir anlamı var. Var, çünkü Roman "iyi adam" anlamına geliyor. Yani bizler onları küçümsemek için inadına çingene derken, onlar inadına iyi adam olduklarına vurgu yapıyorlar. Bunun Roman halkı açısından hoş bir ironi olduğunu söylemeye bile gerek yok.
Romanlara ilişkin tarih bilgimiz ancak 1000 yıllarına dayanıyor. Hindistan'dan göç ediyorlar. Göç nedenleri bilinmiyor. Muhtemeldir ki kast sistemine dayalı Hindu uygarlığı bir biçimde Çingeneleri sürgüne zorlamış olabilir. Hindistan'dan göç iki koldan oluyor. Birinci kol Kafkaslar ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya , ikinci kol, Pakistan, Afganistan üzerinden Suudi Arabistan, Ürdün, Irak, Mısır ve Filistin'e geliyor.

Avrupa'daki Romanların sayılarına ilişkin sağlıklı bilgilere sahip değiliz. Kimi kaynaklara

göre 7 milyon, kimisine göre 2 milyon. Güvenilir bulduğum bir kaynağa göre, Avrupa'daki roman sayısı şöyle:

Romanya: 800 bin
Bulgaristan: 800 bin
Yugoslavya: 800 bin
Çekoslovakya: 600 bin
Macaristan: 500 bin
İspanya: 500 bin
Eski SSCB: 260 bin
Fransa: 250 bin
Türkiye'de 500 ile 750 bin arasında olduğu varsayılıyor.

Çingeneler kendi içlerinde üç ayrı gruba ayrılıyor: Kaldera, Gitano ve Manuşlar. Üçü arasında dil, din ve tabi ki kültür birliği yok… Bu nedenle tarihin hiçbir aşamasında ulus olamadılar. Zaten bu üç değere sahip olmaları için gerekli olan toprak ve toprak birliğine hiçbir zaman sahip olmadılar. Ulus bilinci olmayınca, aralarında dil birliğinin olmaması da anlaşılabilir.

Avrupa ve Balkanlar'a giden Romanlar, Mısır ve Filistin'e gidenleri Roman saymıyor. Yani aralarında da böylesine ayrımlar olduğu gibi birbirlerinin dillerini de anlamıyorlar... Tıpkı Kürt ile Zaza'nın ya da Türkmenistanlı Türk ile Türkiyeli Türk'ün birbirlerinin dillerini anlakta zorlandıkları gibi.

Öte yandan, yaşadıkları her ülkede en alt meslekleri yapmaya zorlanmışlardır. Örneğin çöp toplayıcılığı, sepetçilik, demircilik, kalaycılık gibi. Dışlanan, horlanan Romanlar içlerine kapanmamışlar ve yaşamı eğlenceye dönüştürmüşlerdir. Bu nedenle, eğlenme ve eğlendirmeye dönük genetik özelliği "karakter" olarak oluşturmuşlardır. Özellikle Roman kadınlarının 120 yaşlarına kadar yaşamasının nedeni budur.

Romanların sağlıklı bir tespitinin yapılamamasının nedeni, hem kendi içlerindeki çekişme, hem de yaşadıkları toplumların asimilasyon politikasıyla bütünleşmeleridir.

Örneğin ülkemizdeki çeşitli gruplar Osmanlı döneminde Abdal kültürü ile tanışmışlar ve kendilerini Abdal olarak tanımlamaya başlamışlardır. Bilindiği gibi Abdal Musa, Hacı Bektaş'ın Antalya yöresindeki havarisidir ve tümüyle muhalif bir duruşu, iddiası vardır.

Egemen ideolojik-kültürel yapının dışladığı çingeneler, muhalif Abdal kültürünü kendilerine yakın bulmuşlardır. Silifke'deki Say mahallesi ile Tece'deki "sepetçiler" diye bildiğimiz çingeneler, tam da böylesi bir geçmişten gelmektedirler.

Turgut Reis mahallesinde yaşayan Romanlarla yukarıdakiler arasında neredeyse hiçbir benzerlik kalmamıştır.

Alman faşizmi ve çingene soykırımı

Dünyanın her yerinde çingene ismi, hırsızlığı, cahilliği, bilgisizliği ve kültürsüzlüğü ifade etmek için kullanılmış ve kullanılmaktadır. Bu nedenle Romanlar, kendi tarihi isimlerinden utanmaya ve inatla çingeneliği reddetmeye başlamışlardır. Ve tabi tarihte hiçbir halk böylesine bir aşağılama

ve horlanma yaşamamıştır. Böylesine ağır bir biçimde horlanmalarına rağmen hak arayıp itiraz etmemiş, tersine hep sinmiş, uysal olmuşlardır. Bu bile Romanların acılı, acıklı yaşamları açısından aydınlatıcı ipucudur.

Avrupa'nın her devleti ve toplumunda en kötü meslekleri yapmaya zorlandıkları yetmiyormuş gibi, Hitler döneminde aynen Yahudiler gibi soykırıma tabi tutulmuşlardır. Ancak, dilleri, kültürleri, siyasetçileri, sanatçı ve yazarları olmadığı için, kendilerini anlatacak lobileri oluşturamamış ve soykırıma uğradıklarını bile kimseye anlatamamışlar, anlatmamışlardır. Bu nedenle, tüm dünya Yahudi soykırımını konuştu, uluslararası kuruluşlar protestolar yağdırdı; Almanya, resmen, tüm Yahudilerden özür diledi, ama hiç kimse çingenelerden bahsetmedi. Ve hemen hiçbir tarih kitabında, çingenelere yönelik soykırım dile getirilmedi. Buna ırkçı, aşağılayıcı tarih yazımı ve yorumu denilmeyecekse, neye denilecek?

6 Aralık 1942'de SS şefi Heinrich Himmer tarafından çıkartılan kararda "çingenelerin top yekün imhası" emredildi. Çingeneler Auschwitz gibi imha ve çalışma kamplarında, laboratuvarlarda öldürüldüler.

Faşist teorisyenler "Bu çingeneler Avrupa'ya yabancı kanı taşıyorlar" diyorlardı. O dönemde çingenelerin sayısı bilinmediği için, Nazi kamplarında kaç kişinin imha edildiği soru işareti... Ancak en iyimser tahminle 500 bin kişinin öldürüldüğü bilinmektedir. Ve üstelik Nazi subayları söz konusu çingeneler olunca, zevkle gaz odalarına atılmalarını emretmişlerdir. Naziler, Almanya dışında Fransa'da 15 bin, Polonya'da 35 bin, Macaristan'da 28 bin, Rusya'da 40 bin çingeneyi yok ettiler.

Her halkın, her ulusun tarihten beslenen bellek, bilinç ve bilinçaltı vardır. Buna bir nevi ulus bilinci ve tarihi-genetik oluşum da denilebilir.

Romanlar, hiçbir zaman, bir toprak parçası üzerinde yaşayarak, gelenekten beslenen kültürleri ile gelecek hayali kurmadılar, kuramadılar. Çünkü geleceğe ilişkin hayal kurmanın yolu, tarihten beslenen gelenektir. Belleği, geleneği olmayan çingeneler bu nedenle gelecek hayali, tasarımı oluşturmadı, oluşturamadı...

Avrupa'nın tüm ülkelerinin devlet ve toplumları tarafından küçümsendikleri için, Nazi soykırımına uğramalarına da hiç kimse ses çıkarmadı. Herhalde bir halk için böylesi bir durum acının da acısı bir gelişmedir. Üstelik bu tarihi aşama Avrupa açısından neredeyse 600 yıl sürdü.

Şimdilerde Avrupa Birliği sürecinin demokratik-insancıl özü nedeniyle azınlıklar ve dolayısıyla çingeneler öne çıkmaya başladı.

AB üyesi ve aday üyesi ülkelerde, çingeneler insan ve vatandaş görülmeye başladılar. Bu durum çingene tarihi açısından devrim niteliğinde bir gelişmedir.

AB süreci Türkiye'yi tepeden tırnağa değiştirirken Romanları da değiştirmeye ve Roman bilincinin öne çıkmasına olanak sağladı. İki yıl içinde 12 tane Roman derneği kuruldu. Daha sonra federasyon kurdular. Yani ilk defa Türkiye romanları kendilerinin vatandaş olarak farkına vardılar ve bir araya gelerek örgütleniyorlar.

Daha önce Romanların diğer toplum kesimlerinin yapmadığı işleri yaptıklarına değinmiştim. Örneğin lağımcılık, çöp toplama, ayı oynatma, fal bakma, sepetçilik vb.

İstanbul'da çöp toplayıcılığı ile geçinen bir roman kadınının sözlerine kulak verelim: "Bize pis diyorlar, nasıl temiz olalım, her gün sizin çöplerinizi temizliyoruz. Bodrum'da süslü kokanalar yılda bir kez yatlarla çöp toplamaya çıkıyorlar, yaza yaza bitiremiyorsunuz. Oysa biz bütün yıl hep çöp toplarız. Hiç görmezsiniz bizi. Kel kuşları (kelaynak) bilem korursunuz. Çingeneleri de korumaya alsanız ne olur ki?"

Ve Edirneli bilinçli bir Roman'ın sözleri:

"Ezilmişiz, çünkü örgütlü topluluk değiliz biz. Sanki dünyanın bütün namussuzluklarını biz yapıyormuşuz gibi muamele görmüşüz. Bizim halkımızı yıldırmış bu aşağılanma. Bizim de bir dil yapımız var. Yaşama biçimimiz var. Ama her şeyden önce insanız. İnsan olduğumuzu kabul ettirmek için, çingeneliğimizi inkâra kalkışmışız. Maddi gücümüz yok, eğitimimiz yok, kültürümüzü değerlendiremiyoruz. Bir can derdine, bir boğaz derdine düşmüşüz, öyle de gidiyoruz."

Ezilmiş halk örgütleniyor

Buraya kadar kısa bir hatırlatma:

Romanlar, 1000 yıllarında Hindistan'dan iki ayrı kol halinde göçtüler. Aralarında dil, kültür, keder, tasa yani gelenek birliği yok.

Çingenelerin tüm grupları, gittikleri her yerde dışlanmış ve en kötü meslekleri yapmak zorunda bırakılmışlardır.

Alman faşizmi, Yahudilere uyguladığı soykırımın aynısını çingenelere uygulamıştır. En azından şu ana kadar çingene soykırımı hiçbir tarih kitaplarında yer almamıştır.

Avrupa ve Türkiye'de yaşayan çingenelerin sayısı bilinmiyor. Bilinmemesi çok normal; çünkü birçok ülkede vatandaş olarak kayıtlara geçmedi-

ler. Türkiye'de 100 bin çingenenin nüfus kâğıtlarının olmadığı iddia edilmektedir.

Ne yazık ki Türkiye'deki çingeneler birçok ilimizde, halen göçebe yaşamına mahkûm durumdadır.

Toplumun çocukluğu ile bireyin çocukluğu neredeyse aynı düşünce ve zihin faaliyetidir. İnsan, çocukluk günlerinde devasa hayaller kurar, abartı ve mecazlar kullanarak sanatçı gibi üretir.

Toplumlar da tıpkı insanın çocukluk dönemi gibi, efsane, masal, hikâyeler üreterek, gelecek için tasarı ve modellendirme yapar.

Hemen tüm hakların temel bir yaradılış efsanesinin olmasının nedeni budur. Toplumlar, bilinç ve bilinçaltı düzeyinde efsanelerdeki kural ve değerlere, bilinç biçimlerine göre yönetilir, yönlendirilir. Buna toplumsal hafıza da diyebiliriz.

Efsane, masal, hikâye, atasözü gibi anlatı edebiyatı, toplumsal yaşamın tüm dokusunu kuşattığı; acı, keder, güzel, çirkin, iyi ve kötüyü ortaklaşa hissettiği zaman, toplumun bilinci, bilinçaltı ve belleği oluşmuş demektir.

Çingeneler, hiçbir zaman kendi kültür ve dillerini geliştirip, özgürce gelecek tasarlayamadılar. Masal, hikâye ve efsanelerini oluşturamadılar. Oluşturduklarını da gelecek adına, çocuklarına anlatacak ortamı bulamadılar. Çünkü tarihin hiçbir döneminde, kendileri için, kendilerine ait olamadılar.

İşte bunun için çingeneler, yani Romanlar, ezilmiş bir halktır ve acılı, acıklı öykülerini, benim gibi demokratlar bile, 2006 yılında öğrenmiş, öğrenebilmektedir.

Hep, başka kültür ve efsanelerin, başka toplumların küçümseyici, aşağılayıcı, baskıcı tutumlarını yüreklerinde hissettiler. Böylesi baskıcı, dışlanmış ortamda demokratik çingene kültürünün gelişip serpilmesini beklemek elbette imkânsızı istemek olurdu.

Herkesin dışladığı, Alman faşizminin soylarını yok etmek istediği çingenelerin, birbirlerinden kopuk, birbirlerinin kültürlerinin farkında olmamaları ve örneğin kimlikleri ve sayıları ile ilgili olarak bilgisiz olmaları normaldir.

Evet, çingenelerin, çingene bilinci, bilinçaltları, bellekleri, tarihi, kültürel genleri henüz oluşmamıştır. Oluşturamamışlardır. Halen çocukluk günlerindedirler. Garip olan, bu halkın 21. yüzyılda halen çocukluk günlerini yaşıyor olması değildir; garip olan, bu kadar yıldır olgunlaşmasına, gelişmesine izin verilmeyen halkın, nasıl olup da ve halen bir biçimde çingene kültürünü yaşatıyor olmasıdır.

Öylesine dirençli bir halkmış ki, her şeye rağmen ve halen tam olarak asimile edilememiş, bir biçimde farklılıklarını, özgünlüklerini bugüne kadar taşımayı başarmışlardır. Ancak, sürecin zorluğu nedeniyle, çingene kültürü ve yaşam biçiminin bilinç düzeyine çıkması o kadar kolay olmamaktadır.

Geçen ay kuruluşu yapılan Roman federasyonu, çingene kültürünün birbirinden farklı yönlerini ele alıp bilince çıkararak, Türkiye'nin zengin

mozaiğinin bir parçası haline gelmesi için önemli bir fırsattır.

Bu arada, Roman Federasyonu, "Türkiye Roman federasyonu" ismini almak istemiş, ancak İçişleri Bakanlığı bunu reddetmiştir.

AB sürecindeki Türkiye'de halen, Romanlar, Türk vatandaşı olarak kabul edilmemektedir. Adana'da coniler olarak tanınanlara kimlik verilmemektedir. Büyük çoğunluğa fiilen kimlik verilmekte, ama onların kurdukları dernek için Türkiye ismini kullanmalarına izin verilmemektedir.

Bunun nedeni ise, 1934 yılında kabul edilen iskân kanunun 4. maddesidir. Maddenin kaldırılması için CHP Edirne milletvekili Enis Tütüncü yasa önerisi vermiştir. Bu arada 2004 yılında yine başka bir CHP'li vekil, konuyu meclise taşımıştır.

Yazımın bugünkü bölümünü, iki CHP'li vekilin konu ile ilgili girişlerini anlatan gazete haberleri ile baş başa bırakıyorum:

"CHP Tekirdağ Milletvekili Enis Tütüncü, söz konusu durumun sona ermesi için TBMM'ye kanun değişikliği teklifi verdi. Teklifte, kanunun 4. maddesinde yer alan 'Anarşistler, casuslar, göçebe çingeneler ve memleket dışına çıkarılanlar Türkiye'ye muhacir olarak alınamaz,' ifadelerinin değiştirilmesi öngörülüyor. Dünyanın dört bir yanında farklı hayat tarzlarıyla dikkat çeken çingeneler, Türkiye'de ağırlıklı olarak Trakya'da yaşıyor. CHP'li Tütüncü, Çingenelerin kanunlara göre hâlâ 'anarşist ve casuslarla' aynı kapsamda olduğunu ve bunun artık değiştirilmesi gerektiğini belirtti. İskân Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin teklif hazırlayan Tütüncü, 4. maddede yer alan 'göçebe çingeneler' ifadesinin kaldırılması talebinde bulundu... 'Roman' vatandaşların işten ve aştan önce insanlık, onur ve saygınlıklarının korunduğu, eşit, özgür yurttaşlar olarak kabul edilmek istendiklerine dikkat çeken CHP'li Tütüncü, Anayasa'nın 10. maddesinde de 'Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetmeksizin kanun önünde eşittir,' ifadelerine dikkat çekti. Tütüncü, gerek-

çesinde, AB ilerleme raporunda da 'Romanlar'ın Türkiye'deki kültürel haklarını gereğince kullanamadıkları ve göçmen olarak Türkiye'ye girmelerinin yasaklanmasının eleştiri konusu olduğunu kaydetti.

Enis Tütüncü, aynı konuda verdiği soru önergesinde ise ülke genelinde kimliksiz yaşadığı belirtilen 100 bin çingenenin durumunu Başbakan Tayyip Erdoğan'a sordu. Bu insanların Türk vatandaşı olduğunu ancak bunu mevcut sorunlar nedeniyle ispatlayamadıklarını belirten Tütüncü, kimliği olmayan çingene sayısının ne olduğu, Çingenelerin vatandaşlık haklarına kavuşması için neler yapıldığını sordu.

CHP Balıkesir Milletvekili Sedat Pekel, İçişleri Bakanlığı'nın Türk vatandaşlığı başvurusunda bulunanların Çingene olup olmadıklarının araştırılması için Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüklerine birer genelge gönderdiğini öne sürdü. CHP Balıkesir Milletvekili Sedat Pekel yaptığı açıklamada, 2003 yılında gönderilen genelgede vatandaşlık başvurusunda bulunanlar hakkında temel alınacak ölçütler arasına 'Dilencilik ve çingenelik ile ilişkilerinin bulunup bulunmadığı' konusunun eklenmesinin istendiğini kaydetti. Pekel genelgeyle bu durumun Emniyet Müdürlükleri tarafından da araştırılmasının istendiğini belirtti. CHP'li Pekel, yurttaşlık için talepte bulunanlar hakkında temel alınacak ölçütleri belirleyen İskân Yasası'nda yer alan 'Göçebe çingeneler, Türkiye'ye muhacir olarak alınmazlar' hükmünü de eleştirdi. Bu düzenlemeler ve uygulamaların "ayrımcılık" olduğunu ileri süren Pekel, konuyla ilgili olarak verdiği soru önergelerinin de henüz yanıtlanmadığına dikkat çekti."

Çingeneliğinden utanmayan bir çingene: Mustafa Aksu

Çingene toplumunun öne çıkmış tek bir aydını var: Mustafa Aksu.

1931 yılında Düzce'de doğan Aksu, üniversiteyi bitirdikten sonra Devlet Demiryollarında

memurluk, öğretmenlik, müdürlük ve müfettişlik yaptı. Ancak çingene olduğunu hep gizledi. Severek evlendiği karısı çingene olduğunu daha sonra fark etti.

Emekli olduktan sonra ve ancak 65 yaşında çingene olduğunu her yerde söylemeye başladı. Daha önce tanıyanlar şaşırdı.

Bütün bu süreçleri anlatan Türkiye'de Çingene Olmak kitabını yazdı.

Aksu, çingene toplumu için çok önemli bir aktör oldu. Kitabının piyasaya çıkması ile birlikte çingeneler kendi kimliklerinden utanmamayı öğrendiler.

İşte bu nedenle Aksu, Roman yerine çingene ismini kullanmakta ısrarlı. 65 yaşından sonra tüm çabasını çingeneleri küçümseyen çeşitli kurum ve kuruluşlarla mücadeleye adadı.

Bu arada Çingene Dernekleri Federasyonu'nun kurulması için uğraştı ve geçtiğimiz Şubat ayında bu da gerçekleşti.

Mustafa Aksu, sözlüklerde, yasalarda çingeneleri aşağılayan, ırkçılık içeren ifadeleri değiştirtmek için savaş veriyor. İşte onun da çabasıyla yapılan bazı değişiklikler:

Diyanet İşleri hurafelere dayalı olarak çingenelere yapılan suçlamaların doğru olmadığı konusunda 2000'de fetva yayınlandı.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın örnekleriyle Türkçe sözlüğünde iki sene öncesine kadar çingeneler hakkında yer alan 'cimri, eli sıkı, hasis, yüzsüz, arsız, çığırtkan' gibi sözcükler kaldırıldı.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın İslam Ansiklopedisi ve Türk Ansiklopedisi'nde 'Hayvan ve çocuk çalıp satarlar, göçebe olarak yaşarlar, hırsızlık yaparlar, inançsızdırlar, nikâha ve sünnete itibar etmezler, buçuk millet olarak bilinirler' ifadeleri kaldırıldı.

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğü, 2003'te çingenelerle ilgili kötü ifadelerini değiştirdi.

Kültür Bakanlığı'nın katkısıyla çıkarılan Doç. Dr. Ali Rafet Özkan'ın Türkiye Çingeneleri

isimli kitabında "derme çatma evlerde ve çadırlarda yaşarlar, çokeşli, çok çocuklu olurlar, kavgacıdırlar, dilencilik, vurgunculuk, gaspçılık, fuhuş yaparlar, karıları da kocalarını aldatır" ifadelerinin değiştirilmesi için Mustafa Aksu; "Toplumsal barışı bozar, AB sürecine, hukuka ve haklarına aykırı" gerekçeleriyle mahkemeye başvurdu.

"Bu yazıların hakaret ve benzeri unsurlar taşımadığı gerekçesiyle" davayı kaybetti. Ancak bu kez 2004'te AİHM'ye başvurdu, dava henüz sonuçlanmadı.

Dil Derneği'nin sözlüğünü aynı nedenle dava etti. Bu kez "sözlükteki tanıtımların bir kavmi ya da kişiyi hedef almadığı gerekçesiyle" talebi reddedildi ve yine 2004'te AİHM'ye başvurdu, dava sürüyor.

1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Yasası'nın 4. maddesindeki "Anarşistler, casuslar, memleketten kovulanlar ve göçebe çingeneler Türkiye'ye alınmazlar" ifadesi yeni kanun taslağında değiştirildi.

Evet, Roman toplumunun içinden çıkan Mustafa Aksu, kendi halkının onur ve kişilik mücadelesini veriyor ve tabi ki çok da iyi ediyor.

Avrupa Birliği süreci, Aksu'nun yardımına koşuyor ve yılların ezilmişliğinin, horlanmışlığının etkilerinden kurtulmak için mıntıkayı temizlemeye çalışıyor.

Daha önce çingenelerin dünyanın her ülkesinde en kötü meslekleri yapmaya mahkûm edildiğini yazmıştım. Bunlardan birisi de cellatlık. Evet, hemen tüm idamlarda, cellat olarak çingeneler kullanılmıştır. Bunu ilk fark eden Nazım Hikmet'tir.

Nazım, 1933 yılında cezaevindeyken eşi Piraye hanıma yazdığı "Karıma Mektup" adlı şiirinde, hakkında istenen idam cezası karşısında şöyle seslenir:

"(...)
Ölüm
Bir ipte sallanan ölü
Bu ölüme bir türlü razı olmuyor gönlüm
Fakat emin ol ki sevgilim
Zavallı bir çingenenin
Kıllı, siyah bir örümceğe benzeyen eli
Geçirecekse eğer ipi boğazıma
Mavi gözlerimde korkuyu görmek için
Boşuna bakacaklar Nazım'a!"

Nazım'ın 1933 yıllarında fark ettiği gerçeklik, hem 1960'da hem de 12 Eylül 1980'deki idamlarda da hayata geçti. Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu'nun boynuna ipi geçiren Kemal Aysan isimli bir çingeneydi.

12 Eylül askeri darbesi sırasında da Hüse-

yin Yalçın adlı çingene cellat olarak görev yaptı.

17 yaşındaki idamlık Erdal Eren başta olmak üzere o dönemde asılanların celladı Yalçın olmuştur. Hatta Yalçın, Ermeni terörist Ekmekçiyan'ın da celladıdır.

Şimdi tam da Ahmet Kaya'nın "bu ne yaman çelişki annem" türküsünü mırıldanma zamanı; çünkü doğru dürüst vatandaş görmediğiniz çingeneler, vatandaşlarınızın idam edilmesinde cellat olarak kullanılıyor.

Bu durumun, çingenelerde yol açtığı duygusal-dramatik travmanın, bilinç ve bilinç altlarına yerleşmesini hayal edin. "Bu ne acılı, acıklı şey anne" diye haykırdığınızı duyuyorum.

Geriye dönüp baktığımızda iyi ki Mustafa Aksu var; iyi ki çingeneliğinden utanmıyor, çingene kültür ve bilincinin oluşması için çaba sarf ediyor.

Mersin romanları anlatıyor

Yazıma başladığım an, elektronik postamda Silifke'den halkbilim araştırmacısı çok sevgili dostum Celal Necati Üçyıldız'ın yazılarımın ana fikrine destek ve katkı veren mektubunu gördüm.

Mektubu sizlerle paylaştıktan sonra, Mer-

sinli romanlara geçeceğim.

Değerli dostum Üçyıldız'a katkısı için teşekkürlerimi iletiyorum.

İşte mektup:

Çingenelerle ilgili yazılarınızı okudum. Çingene Mustafa'nın mücadelesi kutlanacak bir mücadele. Onun gibi olmak, mücadele etmek, sonuca ulaşmak… Mutluluk bu işte.

Bir Neşet Ertaş çıkıyor. "Bize çingene" diyorlar desinler. Biz Abdal olmuşuz. Çalar, çığırırız.

Anadolu'da yetişen halk ozanlarının büyük bir kısmı Kırşehir'den çıkmıştır. Silifke'deki ve Mut'ta bulunan Abdalların bir kısmını, Mut Kıravga Beyleri Kırşehir'den getirmişler, onları Şanşa köyüne yerleştirmişler. Hem demirlerini dövmüşler, hem de çalıp çığırmışlar düğünlerde ve eğlencelerle.

Dehmen Goca çocukları sünnet etmiş yıllarca.

Gedikli Ahmet Paşa Silifke'yi aldığında bir kısım çingene veya Abdal'ı burada bırakmış, bir kısmı da Kıbrıs'a gitmiştir.

Bu gruplar Kıbrıs'la Anadolu arasında bir köprü olmuşlar. Taşeli yöresindeki 8, l6, 32'lik ölçülerde zeybekler ve diğer ezgiler işte bu sentezin ürünleridir.

Onun için bu yöre ezgilerine hem Türkler hem de Yunanlılar sahip çıkmaktadır.

Bu kültür ortak paydadır. Hem Yunan hem de Anadolu kültürü sentezidir. İşte çingeneler, konargöçerlikten yerleşik düzene geçerek Abdal ismini almışlar; Abdal Musa ocağına bağlı, alevi inancıyla Toroslar'da yaşayan Türkmenlerle birlikte yollarına devam etmişlerdir.

Onun için Tahtacılarla birlikte kader birliği etmişlerdir.

1989-1994 döneminde Silifke Belediyesi'nde efendiliği ve dürüstlüğüyle nam salan Say Mahallesinden Demirci Kemal Çelik, kültürü ile meclis üyeliği yapmıştır. Siyasette daha önce Durmuş Ali Beyaz, Durhasan Üşenmez, Metin Uslu da yer almıştır.

Ama esas olan iyi bir müzik kulağına sahip, yetenekli sanatçı adayları vardır. Mersin Üniversitesi eğer bir araştırma yaparsa ilerde müzik dahileri bulabilecektir. Silifke'ye bir konservatuvar açılırsa nice Hüseyin Say'lar çıkacaktır. Alman müzikolog Sup Mayer Silifke'ye geldiğinde Hüseyin Say'ı dinlemişti.

Sanırım 5-6 oktavlık ses tınısı olduğunu, dünyanın en büyük baritonu olabileceğini belirtmiştir.

Sanata hizmet edeceksek, hemen Keskin ve Silifke'ye birer konservatuvar kurarak işe başlayalım.

İşte çingenelikten Abdallığa giden yol. "Gurbanlar
olduğum bir bak ele."

İşte yaşam, işte dünya görüşü. İnsanı insan olduğu için seversek iş kolay.

Celal Necati Üçyıldız - Halkbilimi Araştırmacısı Silifke

Görüldüğü gibi sevgili Celal, başından bu yana yazdıklarıma çok önemli bir katkı yapmıştır; katkılarının devam edeceğini umuyorum.

Şimdi gelelim Mersinli Romanların öyküsüne...

Yıllar önce TV'de, Turgut Reis mahallesin-

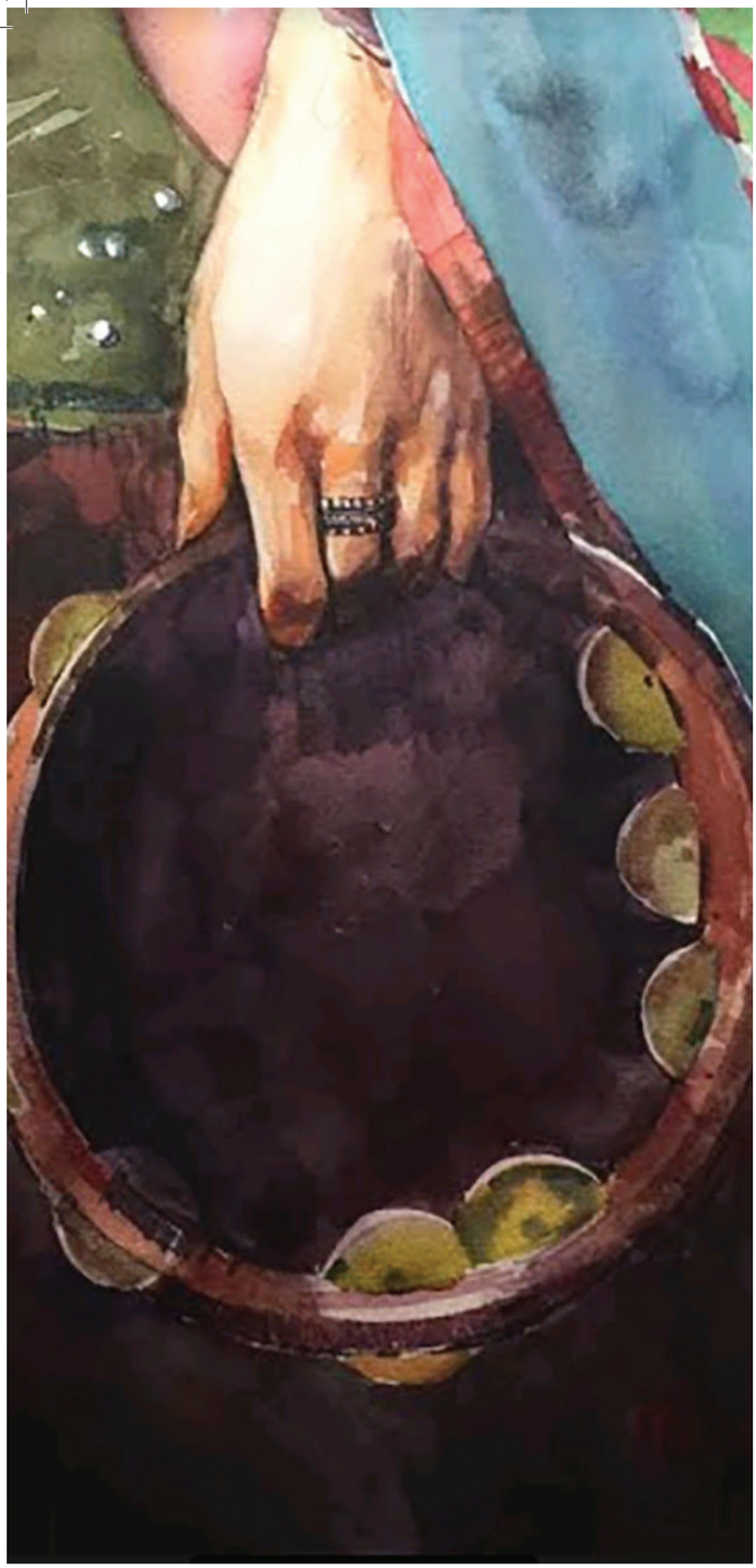

deki Romanlarla söyleşiler yaparak, yaşadıkları yerleri görüntülemiştim. Yaşadıkları evlerin belgesellerde gördüğümüz Afrikalıların evlerine benzediğini görmüş, müthiş acı duymuştum. Hazırladığım programı Mersin'e izletmiş olmak, benim için vicdanımı rahatlatacak bir şeydi.

O söyleşilerde, kendi tarihleri hakkında hemen hiçbir şey öğrenememiştim. Bunun iki nedeni vardı; birincisi, bellekleri, tarih bilinçleri yoktu. İkincisi, bu tür konuşmaların anlamlı olduğunu düşünmüyorlardı.

Şimdi mi?

Müthiş bir değişim var. Bir kere, iki yıl önce, Roman derneğini kurmuşlar. Derneğin kurulması, Roman bilincinin oluşması açısından hayati önemde bir gelişme. O günden bu yana, toplumun onurlu bir parçası olduklarını göstermek için önemli etkinliklere imza attılar.

Yeni süreçte, kendileri için, kendileri adına hareket etme bilinci gelişmeye başladı. Bu durum, aynı zamanda, kendi tarihsel öyküleri hakkında bilgi sahibi olmayı da zorunlu hale getirdi...

Dernek yöneticileri, Günaydın Nurbel ve Cemal Moğultekin'e çeşitli sorular sordum.

Kendi toplumsal tarihleri ile ilgili bildiklerini ve günümüzde yaşadıklarını anlattılar. Bundan sonra, onların ağzından, onların anlatımını gündeme getireceğim.

Ancak, bellekleri henüz çocukluk aşamasında olduğu için, anlattıkları, bildiğimiz çeşitli tarihsel olaylarla örtüşmüyor. Çelişkilerle ilgili açıklamayı yazının sonunda yapacağım.

Günaydın Nurbel, Turgut Reis mahallesinde 1955 yılında doğmuş. Belediye işçiliğinden emekli olması nedeniyle şanslı birisi. Şu anda ayakkabı boyacılığı yapıyor. Derneğin yönetim kurulu üyesi olduğu gibi Roman Federasyonu'nda kurucu üye.

İşte anlattıkları:

Atalarımız, 1. Dünya Savaşı'nın bittiği yıl, yani 1918'de İstanbul'a getirilmişler. Sonra Büyük Atatürk, bize sahip çıkmış. Kırmızı kâğıtlara sahip olanlar, Edirne ve İstanbul'da kalmış; beyaz kağıtlara sahip olanlar, Sivas, Samsun, Erzurum, Erzincan, Trabzon, Diyarbakır, Malatya, Siirt, Batman, Antep gibi yerlere yerleştirilmişler. Bizim atalarımızın beyaz kâğıdı olduğu için, Malatya ve Diyarbakır'a yerleştirilmiş. Ancak buralar çok soğuk olduğu için, daha sonra Adana, Ceyhan ve Osmaniye'ye geçmişler.

Sonra'da Tarsus ve Mersin'e gelmişler. Atalarımızın Mersin'de ilk oturdukları yer, Abdülkadir Perşembe ilköğretim okulunun çapraz karşısındaki, şimdiki Ziraat bankasının olduğu yerdir. Ardından, şimdiki Dumlupınar okulunun olduğu yere

göç etmişler.

Bilindiği gibi, o zamanlar göçmen semti, kentin çok dışında, ücra bir yerdi. Bu nedenle, tacizler artınca, atalarımız, kendilerini güvende hissetmedikleri için, şehrin içindeki bugünkü Turgut Reis mahallesine yerleştirilmişler.

Roman halkının büyük çoğunluğu halen burada oturuyor. Ayrıca, bir kısmı Alsancak, bir kısmı da Siteler mahallesinde oturuyor. Ama ana merkez Turgut Reis. Buradaki evlerin tapusu falan yok. Durumu biraz iyi olanlar, Alsancak gibi mahallelere yerleşerek ev sahibi oldular.

Tam burada söze Cemal Moğultekin giriyor:

Ben ilkokula giderken, dedemle birlikte birçok kişi, bugünkü Duygu tıp merkezinin bulunduğu yerden paramızla arsa aldık ve evler yaptırdık. Hepsinin tabusu vardı. Böylece bize ait evlerden oluşan yeni bir mahalle kuruluyordu. Ancak, bunu çekemediler ve orada öylesine taciz edildik ki, sonunda dişimizle, tırnağımızla yaptırdığımız evleri mecburen, yok pahasına satmak zorunda kaldık ve yeniden Turgut Reis'e döndük.

Roman derneği yönetimi kurulu üyesi ve Roman federasyonu kurucu üyesi Günaydın Nurbel anlatmaya devam ediyor:

Babalarımız, dedelerimiz Mersin'de faytonculuk, sepetçilik, çerçilik ve müzisyenlik meslekleri yaptılar. Bir dönem Hastane caddesi ile İstiklal caddesinin yapımında önemli roller aldılar. Bizler Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı olmaktan gurur duyuyoruz. En eski Mersinli bizleriz. Bugüne kadar hep dışlandık. Çoğu zaman tacizlere uğradık. Ama biz kendimizi, toplumun diğer kesimlerinden ayrı görmedik.

Bizler Müslümanız ve dinin emrettiği ibadetleri yerine getirmeye çalışıyoruz. Halkımız içinde para bulup hacca giden bile var. Sayıları çok az da olsa aramızdan mühendis ve öğretmen çıktı.

Roman derneğinin kurulmasından sonra, en başta insanlarımızın eğitimi için çalışma yapmaya başladık.

Bu arada madde bağımlılığının önlenmesi için bir proje geliştiriyoruz. Jasmina Lokmanoğlu'nun öncülük ettiği bambu projesi önümüzdeki günlerde sonlanıyor. Benzeri projeler için çalışıyoruz.

Bizim Roman halkı olarak kimseye zararı-

mız yok. Hiçbir zaman ne devletimize ne de toplumun diğer kesimlerine karşı yanlış yapmadık. Atatürk'ü ve cumhuriyetimizi bağlıyız. Tek isteğimiz eğitim, sağlık ve işsizlik sorunlarımızın bir biçimde iyileşmesidir.

Cemal Moğultekin anlatıyor:

Roman halkı olarak bizim kimseyle bir sorunumuz olmadı. Tacizlere uğradığımızda da hep uysal olmaya, sorun çıkarmamaya dikkat ettik. Çevremizde Arap vatandaşlarla birlikte yaşadık, yaşıyoruz. Bir dönem muhtarımız olan Rahmetli Halil Antmen, Romanlarla Arapların barış içinde bir arada yaşaması için çok çaba sarf etti. Onun verdiği destek sayesinde, Arap olan eşimle evlendim. 4 çocuğum var ve çok mutluyum.

Roman halkı olarak insanca yaşamak istiyoruz. Kimseye bir zararımız olmadı, olmaz da.

Evet, Cemal Moğultekin ve Günaydın Nurbel kısaca bunları anlattılar.

Moğultekin ismi sizin de dikkatinizi çekmiştir. Cemal Moğultekin soruma şu yanıtı verdi: "Evet, biz Moğollardan geliyoruz."

Cemal'in bildiği, anlattığının ne kadarı tarihsel bilgilerle örtüşüyor?

Ayrıca Günaydın Nurbel'in, "Atalarımız 1918 yılında Yunanistan'ın Kardiçya bölgesinden İstanbul'a gelmişler ve oradan Atatürk tarafından Anadolu'ya gönderilmişler" sözleri, Atatürk dışında doğru olabilir. Çünkü o yıllarda Atatürk henüz karar verecek durumda değildi.

Ayrıca 1820'li yıllardan sonra hemen her üç - beş yılda bir, Balkanlar'dan geriye, yani bugünkü sınırlara doğru, çeşitli göçler olmuş ve her göç dalgası içinde Romanlar da yer almıştır.

Cumhuriyet sonrası mübadele ile de gelenler olmuştur. Çeşitli yerlerde elde ettiğim bilgileri bir araya getirdiğimde, Mersinli Romanların, Balkan savaşı yıllarında Yunanistan'da gelip, İttihat ve Terakki tarafından önce Karadeniz yani Pontus, sonra güneydoğu Anadolu, yani Kürt ve Ermeniler'e karşı Türklerin yanında yer alacak kitle gücü olarak yerleştirilmiş olma ihtimalleri var.

Nitekim, Güneydoğuda çeşitli Kürt isyanlarına karşı Romanlar, devletin yanında yer almışlardır. Ama bütün bu vatansever tutumlarına rağmen, vatandaş olarak görülmemiş ve bir türlü toprak sahibi olmamışlardır. Örneğin Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen Türk muhacirlere köy ve toprak verilirken, hiçbir yerde Romanlara bu olanak sağlanmamıştır.

Sonuç olarak, Mersinli Romanlar, 2004'ten bu yana örgütlü bir halk olmaya başlamışlardır. AB sürecinin yol açtığı demokratikleşme ve azınlık hakları bilinci, çalışmalarını tetiklemiştir. Şimdi, kendileri adına, kendileri için bilinçlenme ve hem kendilerine hem de Türkiye'ye faydalı olmaya çalışmaktadırlar.

Roman Federasyonu'nun kurulması da bu amaçları için çok önemli bir araç olmuştur.

Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde toplam 12 Roman derneği kurulmuştur. Ancak aralarında çeşitli görüş ayrılıkları oluşmuş ve sadece 6 dernek federasyona katılmıştır.

Kent Radyo 98.5

Radyoların Yıldızı Parlıyor

KENT RADYO
98.5
MERSİN'İN YILDIZI

www.ufukturu.net
inovatif ve vizyoner

Türkiye'de üretilen ilk ve tek tagliatelle

Hazırlaması pratik,
servisi kolay,
tadı nefis

Prodotto da Durum
DURUM %100 KALİTESİ
Qualità Assicurazione

Türkiye'de üretilen
İLK ve TEK

www.arbella.tv
/arbellamakarna

Arbella makarnalar, yüksek kaliteli durum buğdayından üretilir.

ARBELLA®